

СПОРТ

Илдарха-Галий тIарча АТК
доакъашхоша кхетаче йир
спортсменашца

16

Газет арадувл 1923-ча шера
майтсела бетта 1-ча дийнахъа денз

1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Сийлен хъарак»
яха орден
еннай

№34 (12711)

Тов
буттг,
11 ди, 2025 шу

12+

СЕРДАЛО

WWW.SERDALO.RU

ГІАЛГІАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

КЪАХЪЕГАМА ТОЛАМ

«АТМ» завод
йолаеннай, миллион
совгІа радиатора дакъа
арахеца

4

ВАЙ ПОЛАХОЙ БОЛЧА

ГІалгІайче доакъашхо я,
«Коталон байракха
йолаялар» яхача
ГІаббартой-Балкхаре
дІахъоча болама

5

ДЕШАР - СЕРДАЛО

ГІалгІайчен
белггаларча берий
хъалха латта дешара
моттиг

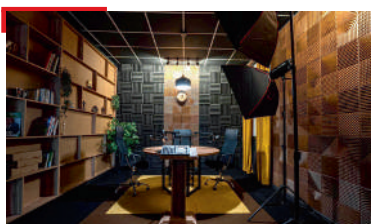
8-9

ШАХЪАРА ЦІАЙ

МагІалбика 92 шу
дизар дездир

10

КЕПАЙОАЗОН КЕРДАДАРАШ

ГІалгІай мехка болх
бе доладелар керда
медиацхъанкхетар

14

@gserdalo

vk.com/gserdalo

Дзен сердало

www.serdalo.ru

Наъха хъашташ

ГІалгІайченна новкъостал дир,
хин проект ханал хъалхаяккха

2

Културай бувзамаш

ГІалгІайчен халкъа
пхъараша шоай
начІал гойтар
Севастополе

11

ВорхI къаман проекта ахчанарча болх дика дIабодилга белгалдир мехка

Аькхенаькъан Марем

Россе рузкъан гIулакхех йолча министерстве белгалдечох, вай мехкарча ворхI къаман проекта-ра болх юкьерча боарамал лакхагIа дIахьош ба тахан. Из хоам «Сердалога» бир Мехкадаь зарбан болх лелабераша.

«Пайда беш, дикка яржаш йола экономика» яхача къаман проектага гIолла болх дIабахьар тахан 100%-га кхоачаш да вай мехка, Россе цу оагIонцара боарам 78,3% тIа латтача хана. «Экологи» яхача проекта-цара болх а 100%-га кхоачаш ба (мехка - 43,6%). «Дезал», «Кагирхойи бераша» яхача проекташцара болх кхоачашбеча а дикка толам ба ала мегаргда тахан: 65,2%, 67,5%.

Ерригача Россе цу оагIонцарча балхал кIеззига лакхагIа. Иштта дикка белгала я «Вахара моттигаш тоаяр», «ДIаьха, кадай вахар», «Туризм» яха проекташ. Вай мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьлас белгалдир, къаман проекташ-цара болх РФ Президента лакха тIахьожам лоаттабеш дIахьош болга.

«Путин Владимир эггара хьалхарча оагIонца Россе бахача наьха вахара хьал тоаде гIерт. Къаман проекташка гIолла керда гIишлош хьалъеш, кхьдола доккхий балхаш кхоачашдеш, наьха вахар аттача доаккх», - аьлар вай мехкадас.

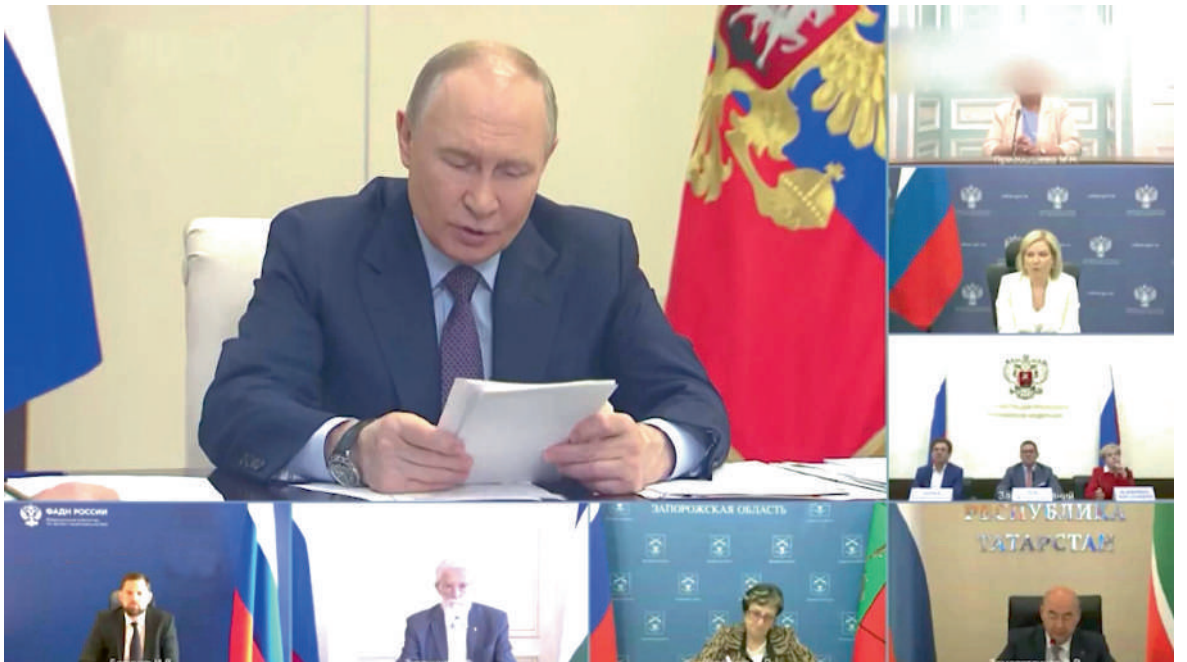
Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьлас хьакимашта тIадиллар, къаман проекташка гIолла дIахьош болча балха йоккха терко лоаттае, аьнна, деррига балхаш йиллача хана, боагIача боараме кхоачашдаь хила дезаш долга белгалдеш.

Мехкада: Россе низ - цун культурай а меттай а башхалонца

Аькхенаькъан Марем

РФ Президента Путин Владимира чIоагIонца юкьедаьккха къамий меттай Ди дездеш хилар Росси. Из ди лаьрхIа кьоастадаь да - цу дийнахьа малхаваьннав цIихеза поэт Гамзатов Расул. Вай мехкада Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьла цу Ден тIатайжа йистхилар мехкахошка. Республикан кулгалхочо белгалдир, культураца дувзаденнараш лорадар, хьаллацар мехка хоалуш айлуш латтилга.

«Вай паччахьалкхено Россе къамашта шоай мотт, культура, Iадаташ лорадара тIехьа гIо ду. Цунга хьежжа, таханара къамий меттай Ди дездар а вай гIалгIай къаманна лоархIаме да», - аьлар Мехкадас. Республикан кулгалхочо теркалдир, мотт къамаьл дIа-хьа де эша-

рал совгIа, къаман культура, юхь, Iадаташ, оамалаш хьаллаца, лорае безилга.

Тухан вай кхетадеш да, Россе

низ цун къамий йIаьхий йолча культураца, Iадаташца болга», - аьлар мехкадас.

Юкьедаьккха керда цIай

боккхача мехкарча къамашта юкьера барт, бувзам чIоагIбеш хургхиларах дог тийша ба мехкара нах.

Къарший-Черсий мехкарча кулгалхочунца кхетаче дIайихьар вай Мехкадас

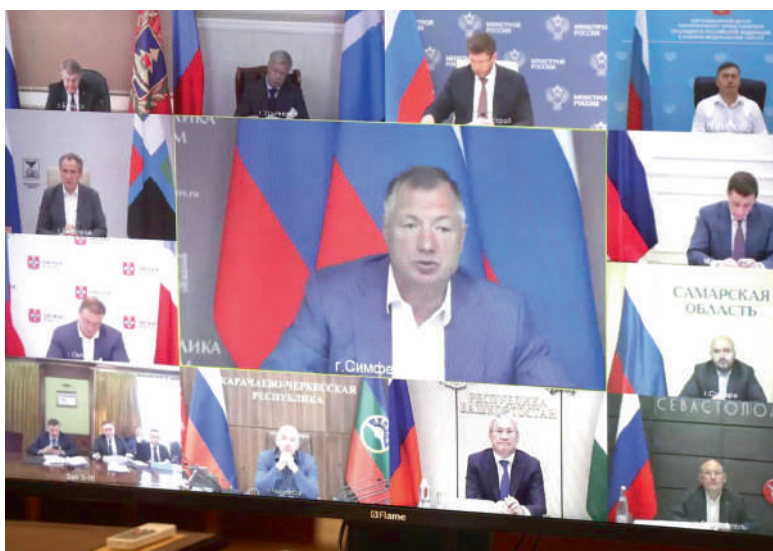
Аькхенаькъан Марем

Къарший-Черсий мехка ваха хилар вай Мехкада карарча хана. Мехкашта юкьера бувзам чIоагIбеш болча балхах дийцар Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьлас, лоалахарча мехка кулгал деча Темрезов Рашида.

Мехкадаь зарбан болх лелабераша белгалдечох; экономически, культуран, хIама йохкара оагIонца дувзаденнараш шин моттига юкье чIоагIдарах дийцар хьакимаша. Россе къамаш вIаший барт, цхьоагIо йолаш хила дезилга белгалдир кхетаче.

Иштта вай Мехкада дакъа лоацаш хилар, дукха ха йоацаш Къарший-Черсий республикан 200 шу дизара хетаяьча лоархIамеча кхетаче.

ГIалгIайченна новкъостал дир, хин проект ханал хьалхаяккха

Аькхенаькъан Марем

Паччахьалкхен Россе моттигаш дегIайоалаяра йолча комитте Президиума, Хуснуллин Марата кулгал а деш дIахьош хиннача кхетаче; техкар ГIалгIайчен дехар. Из дувзаденна дар цу даькъ тIара проекташ кхоачашгьара дош тохкача юкье дакъа лаца ловш хиларца. Республиканна бокъо елар наха хица Iалашо яра йола йоккха проект дIаяхьа.

Цу проекта чудагIаш да «Южный» оалача оалхазар

рий комплекса хий чудиллар, цул совгIа массехк юрта а дIакхоачаш хий хургдолаш-МагIалбика кхален Махьмад-Хи тIа, Заьзгакъонгий-Юрта, Южне, Аьккхий-Юрта. Цу проекта чудагIаш чуяхка лаьрхIад 7,5 км хин турбаш, иштта ялх моттиге хина бурув тохаргда, пхий хий лоаттаду гIирс, ший насоса станцеш Iалашгьергья. Юкьера хьаййчаца проекта мах ба 230 млн совгIа.

ГIалгIайчен Кулгалхочо Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьлас белгалдир, из проект еш республикан Паччахьалк-

хено дукха къахьийга хилар.

«ХIанз, уж деррига балхаш дIадихьачул тIехьагIа, цо таро лургья хий лоаттадара низ чIоагIбе, цул совгIа, цига 78 балха моттиг а хургья, хица Iалашо ярах нах бахача юрташка, юкьера дIалаьрхIаца уж ба 8000 саг», - аьлар республикан кулгалхочо.

Вице-премьер Хуснуллин ший аргIагIа белгалдир, цу тайпара хьалаш хиларо бахархой вахар тоадеш хилар, иштта дуккха дикагIа хургда моттигерча транспорта, коммунальни даькъ тIара хьал.

ГалгIай мехка дIадихьар ЦаI дола СВО доакъашхой, цар дезал тIаэца ди

ГIазданаькъан Ахьмад

ГалгIай мехка дIадихьар ЦаI дола лаьрхIаца тIема операце доакъашхой, Россее Донбасс лораш латта, иштта цар дезал тIаэца ди. Магас шахьара администраце нах тIаэцара болх вIашагIболлар хьалхадаьккхар вар Халкъа Гуллама унахIенон, социальни политикан, тIема ветераний, иштта СВО доакъашхой гIулакха йолча комитет кулгалхочун гIонча Олиганаькъан Бадрудин.

Нах тIаэцаш, техкар кхайкаралаш; социальни новкъостала доагIаш дола лаьтта далар, кхыдола новкъостал, СВО доакъашхошта хьождаь дола, иштта наха дукхагIа дагайохкаш йолча кхыча бокъоний оагIонаш.

«ЛаьрхIаца операце

бIухой терко яр, цар дезалий хьашташ кхоачашдар, - керттера декхар лоархIаш да вай Iаьдал. Цу даькъ тIара болх дIахо дIахьоргба», - аьлар

Олиганаькъан Бадрудина «Сердало» газетага.

Кхетаче дIахьош, наьхатаро яр Iаьдала болхлочунга шоай хаттар дала, цунна

лергтIа тохкам бе. Цу тайпара хьалаш хиларо таро лу хаттараш дика кхоачашде наьха. Хьабакхача наьха хаттарашта доагIаш дола жоп делар.

СВО веннача бIухочун кIаьнк берий беша дIаоттавир

Гьаьгенаькъан Мартина

«Даьхен лорбой» ганза гIалгIай филиало новкъостал дир, ЛаьрхIа йола операци дIахьош веннача бIухочун воI деша даха

ха йоацача берий моттиге дIаоттавеш.

Тхоца къамаьл даьчо яхачох, 10 бера нанас, Овшанаькъан ПаьтIамата социальни болх лелабеча Темар-

ханаькъан Иийсайгара, ший зIамагIа вола воI «Берий дуне» яхача №6 йолча берий беша дIаоттаве новкъостал дийхар, из я Илдарха-ГIалан даькъ тIа. Из хаттар кхоачашдир цу моттига кулгалхочун-

га Iалбаканаькъан Луизайга гIолла.

Ганзо яхачох, веннача ГIантамаранаькъан Тамерлана воI Билал сиха дIалемар кхыча берашца, иштта берий беша болх бечарца.

«Кавказ» наькъал гIашлой сехьабувла моттиг меттаоттае лерхI Iаьдало

Аьххенаькъан Марем

Бахархоша дукха дехар даь, тахан цар дехар кхоачашдеш, болх дIаболабе лаьрхIад мехкарча кулгалхоша. Наьсар-Керттерча «Кавказ» яхача наькъал дехьабувла кхераме йоаца моттиг къоастае лаьрхIад Мехкадас, республикерча Паччахьалкхено.

Мехкадаь зарбан болх лелабераша белгалдечох, из проект кхоачашдеш, лаьтта кIалгIолла йода тоаянза йола моттиг юкьелоацаргьа. Росавтодора дIатIайцаб из болх шийна, хIаьта шахьара администраце гIашлой наькъаш, гонахьара моттиг меттайоалаергьа.

Келаматанаькъан Маьхмуд-Иаьлас белгалдир, бахархой кхерамзленца, къаьстта берий хьалаца дувзаденнараш шийна эггара керттерчарех долга.

«Шахьара мэра Оздой Руслана тIадилад болх ма хулла сихагIа чакхбаккха, бахархошта дехьабувла паргIата, кхераме йоаца моттиг хилийта, аьнна», - белгалдир вай Мехкадас.

ТIема даькъе дIаязбара ЦаI йолча моттига балха хьалхале лелаеш я ГалгIайче

Аьххенаькъан Марем

ТIема даькъе дIаязбаь латтача бахархой гIулакха ЦаI йола моттиг юкьелоацаш, болх дIабахьара тIехьа дикка хьалхадаьнна-рех да вай тахан. Из белгалдир, мехкарча премьер-министра Сластенин Владимир дакъа лоацаш, РФ Паччахьалкхен кулгалхочун гIонча волча Григоренко Дмитре дIайихьача кхетаче.

Паччахьалкхен хоамий оагIонцара болх юкьебаккхарах дийцар гулбеннараша. Керда реестр юкьейоалаеш болх дIахьоча, вай мехкара тIема комиссариат эггара хьалха я. Мехкарча Паччахьалкхено белгалдир, болх боагIаца боараме дIабахьарах тахан вай эггара хьалха латтилга.

«ТIема комиссариата болх дикка аттача боакххаргба бахархоех долча хоамий ЦаI йола моттиг хьакхолларо. Мехка тIема учёт дIахьоча балхаца чIоагIа лоархIае да из», - аьлар премьер-министра Сластенин Владимира.

Тухан, хувца дезаш дар хувцаш, «Госуслуги» яхача портале гIолла тIабехах йола электронни повесткаш дIахьахийта аьт-тув ба тIема комиссариатий.

ГалгIайчен кадетий кхетаче хилар «Турпалхочун никъ» яхача программа доакъашхошца

Гьаьгенаькъан Мартина

ГалгIайчен Лоаман кадетий корпуса дешархой кхетаче хилар «Турпалхочун никъ» яхача программа доакъашхошца, яхаш, дийцар «Сердало» газетага «Даьхен лорбой» ганза кулгалхочо Джанхота-

наькъан Мадинас.

«Кхетаче дIайихьар, шоайла къамаьл деш, цо таро лу доакъашхошта шоайла дикагIа кхета. Сурхо тIа кадетаха Юмаду, юкъара дешар санна, тIема дешар а. Цунца дувзаденна, Украинне дIахьош болча тIема доакъ-

ашхоша шоай къамаьл хетадир тIема профессена. Местой Мухьмада, Къоастой Аслана, Хьашанаькъан Хьамзата, Хазанаькъан ИбрахIима, Местой Беслана, иштта Лоаман кадетий корпуса кулгалхочо Къоастой Вахас шоай балха говзал ийикъар, дийцар шоашта тIемах ховраш,

дагадоагIараш», - аьлар хоамо.

ЛаьрхIаца операце ветеранаша белгалдир, ший Даьхе езаш вола саг, цунна хьалхара са дIадала кийча хулаш волга. Хургболча выпускникаша, шоай арIагIа дош делар дика деша, хьатIайоагIаца хана Даьхен машар лорабе.

4

КЪАХЪЕГАМА ТОЛАМ

ГалгIайчен
УФАСо
гучадаьккхар,
хIама
нахалдаккхар
харцахъа деш
хилар

Гаьгенаькъан Мартина

Федеральни антимоно-
польни гIулакха тIарча
болхлоша гучадаьккхар
цхьан балха моттиге ца
доагIача тайпара хIама
нахалдаьккха (рекла-
ма) хилар, цо наха эшаш
бола хоам кхоачам бол-
лаш баьбацар. Феде-
ральни законах цу тайпа-
ра беш бола хоам нийса
цахиларах гIод доагIа
100 эзар сомагара 500
эзар сомага кхаччалца,
аьлар «Сердало» газета-
га УФАСа зарбан болх ле-
лабераша.

Йоазув даьраша жоп
лургда харцахъа даь-
чох: «Хьахаржа товар
моллагIча тика тIа, тIаккха
эца из, ахча кIезиг-кIезига
дIатергдолаш». Цу йоазон-
га хьежача, наьха таро я
ГалгIай Республикан доазон
тIа санна, берригача мехка
гIолла а из товар цу тайпа-
ра эца.

Законо яхачох, хIама на-
халдоаккхаш болча наха
хоадам боллаш ала дезар
малагIча моттиге наьха таро
я шоашта эшаш дола товар
эца, цунца цхьана шоай ха а,
ахчан таронаш а ца йоаеш.
Иштта хIама нахалдаккхаро
эцачунна цхьатарра аьттув
хулийт мах беш болча бер-
ригача наха хьалхашка.

Илдарха-ГIалан
ДоттагIала
урам тIара никъ
тоабир

Гаьгенаькъан Мартина

Илдарха-ГIалий тIарча
ДоттагIала урамах дук-
хача хана денз бахархош-
та дагадаьлла никъ то-
абара дош кхоачашдир,
яхаш, дийцар «Сердало»
газетага «Даьхен лор-
бой» ганза ГалгIайчен
филиало.

«ЛаьрххIа йола тIема
операци дIахьош болча ве-
теранаша кхайкарал даь-
чул тIехьагIа, ганза говзан-
чаша новкъостал дийхар
Илдарха-ГIалан Кхела депу-
татагара Овшанькъан Ваха-
гара. Кастлуш цига асфальт
Юбиллар 150 метр бIаьха, 5
метр совгIа шорал долаш», -
аьлар хоамо.

Белгалду, лаьрххIача опе-
раце ветеранаша деча кхай-
карала духьала массайол-
ча хана жоп деннад «Даьхен
лорбой» ганзо.

«АТМ» завод йолаеннай, миллион совгIа радиатора дакъа арахеца

Аькхенаькъан Марем

Йовхал лоаттаю радитораш
арахецаш йолча «АТМ» заводу
2024 шера баьча балхага хье-
жача, балха овсарле лакхьаьй
10%. ХIанз предприятие арахец
миллион совгIа радиаторий
доакъош - 1 011 175.

ГалгIай Республикан Кул-
галхочун, Паччахьалкхен зар-
бан болх лелабераша тхога ма
аллара, цу тайпара таро хилар
уж хьакхоллара йола таронаш
шерьярах, кердача мах бара
хьалашка баларах. Заводо дер
дукха хоатташ да, из эшаш
да Центральни Россее меттел,
иштта Селий, Нохчий, Ставро-
пола мехкашка, Ростовски об-

ласте.

Цул совгIа, «АТМ» дика
влашагIтох доазол арахъа
дIаяхьийта еза хIама. Карарча
шера уж езараш кхы а совбаь-
лар ГIуозлой, Гуржий мехкаш-
ка, Узбекистане, Казахстане,
Белоруссе.

ГалгIайчен кулгалхочо Ке-
ламатанькъан Махьмуд-Иаьлас
белгалдир завод дегIайоарIаш
хилар чIоарIа лоархIаме долга,
мехка промышленни таронаш
совьяхара.

«Хьакхоллаш дар тIакхеташ
хилар 10% - из дика толам ба,
бакъда болаш бола низ юкье-
баккхаро кхы а дукхагIа пайда
бе таро лу», - аьлар республи-
кан Кулгалхочо. Цо иштта
тIатехар, предприятиена хьал-

хашка лоархIаме декхараш лат-
таш хилар, овсарле совьяккхар-
ца, мах бара керда наькъаш ла-
харца, иштта доазол арахъа ше

дер дукхагIа лоаттадарца дув-
закденна.

Иаьдал шийгара эшаш дола
новкъостал лоаттаде кийча да.

Гуйран кхашкара балхаш дIадоладергда, цхьа бутт баьлча

Аькхенаькъан Марем

ХьатIабоагIача бетта 10-ча
дийнахъа дIадоладе лерхIача
кхаш тIарча балхаша 25 эзар
гектар совгIа юртбоахама
лаьтташ дIалоацаргда. Та-
ханарча дийнахъа кийчо еш
ба ахархой, 30%-га кхоачаш
бола цу оагIонцара кийчон
болх чакхбаьккхаб цар. Кхаш-
ка дIадахъа дезача балхий бо-
арам мел хила беза чIоагIдеш
ба, юртбоахама гIулакхех
йолча министерстве.

Тахан эшар да 5 000 совгIа
тонн гурахъа дувш дола ялат, 6
000 совгIа из дикагIа хьахург-
долаш тохаш бола кхоачам,
50 тонн совгIа молхаш, 4 000
тонн болх беча тракторашта,
машинашта эшаш дола доагор.
1 300 машинаш я бIаьстанара,
гуйранара балхаш дIадахъа
арайоахаргьяраш. Вай мехка-
дас Келаматанькъан Махьмуд-
Иаьлас белгалдечох, из беррига
болх вайна беркат дахьаш хург-

ба, Дала аьннадале.

«ДIадахача шера, хаоттам ма
хетта хиннабеце а, 45 эзар тонн
совгIа ялат чуийцар кхаш тIара.
Юртбоахама 148 моттиге ялат

кIалдусаш хIама эттар, хIаьта а
Даьла низаца дикка ялат чуэца
аьттув баьлар вай», -теркалдир
Мехкадас. Эггара хьалха 23 эзар
гектар яр ялата лаьрхIар, бакъ-

да цу оагIонцарча министр-
ствос 25 эзарне тIа соцадир из
гIулакх. Иштта укх шера ком-
саш, кхыйола хIама дIайогIаш
болх дIаболабе лерхI мехка.

«Коталон диктант» яз деш, котбаьннараш белгалбир мехка

Гизданаькъан Ахьмад

Къамашта юкьерча «Коталон диктант» оалача исторически боламе котбаьннараш белгалбеш кхетаче хилар «ЦаI йола Росси» яхача парте моттигерча фусаме. Даьхен истори лакхача боараме довзаш барий цIераш яьхар цига.

«Коталон диктант» яхар дух-хьал кхетама хьал таьхар хинна Iац, вай Даьхен дIаьхий, доккха дола истори тахан кхувш латтарашта дIадовзийтара тIехьа дIаьхош лоархIаме болх ба из. Белгалде деза, из болам къонача тIехьен вахаре пайда боаржабеш болга», - дийцар «Сердалога» цу юкье хиннараша.

Котбаьннарашта лоархIаме дипломаш делар, боагIача боараме из кхетаче дIаьхош къаьхийга кулгалхой а доккха баркал оалаш белгалбир. «ЦаI йола Росси» яхача парте доакъашхоша лакхача маьхе оттадир цар хьийга къа.

ГалгIайче доакъашхо я, «Коталон байракха йолаялар» яхача ГIаьбартой-Балкхаре дIахьоча болама

Гаьгенаькъан Мартина

ГалгIайчен ворхI викал дакъа лоацаш хилар «Коталон байракха йолаялар» яхача ГIаьбартой-Балкхаре дIахьоча боламе, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГалгIай Республикан кагирхой гIулакхех йолча Комитета зарбан болх

лелабераша.

ХIара шера дIахьош йолча кхетачено вIашагIтехар «Авангард» ГБУ кулгалхо Бохтаранаькъан Мадина, «Къона гадакххархо» ГБУ Муружанаькъан Мухьмад, «Юмадаь довзар» юкъярлон кулгалхо Хьулахой Ахьмад, кагирхой цхьанк-

хетарий цIен кулгалхочун гIонча Часанаькъан Руслан, ЛаьрххIаца операце ветеран Шоанахой Муслим. Цар массане а дакъа юкьедахьа лаьрхIар, Сийлахь-боккхача Даьймехка тIем тIа 1941-1945 шерашка советски халкъа карагIаьннардиг цIа деш, дагалоаттам лорабара.

Кастлуш Коталон байракх вай мехка доазон тIа хьалъоларгья, хIаьта тов бетта 14-ча дийнахьа из Нохчий Республикан викалашка кхоачаргья.

«Коталон байракха йолаялар» - белгало я цхьоагIон, машара, турпалхошта баркал алара!» - аьлар Хьулахой Ахьмада.

Ха яхача наха терко лоаттаю Илдарха-ГIалий тIа

Гаьгенаькъан Мартина

Ха яхача бахархошта терко лоаттаеш ба Илдарха-ГIалий тIа. «Даьхен лорбой» яхача ганза болхло волча Темирханаькъан Иийсас гIо дир СВО доакъашхочун даь-нана дарбанче Ююжаеш.

«ЗаIапхо йола 78 шу даьнна Матенаькъан Любань шахьарерча дарбанче Ююжайир. Дега лазар хиларах геттара кIоаргденнад цун дега хьал. Кардиологически моттигерча лораша шой дарба дIадоладаьчул тIехьагIа, дикка меттаера унахо», - йоах тхога кхаьчача хоамо.

Интернете гIолла зизаш эца лаьрхIаца Магасерча кхалсага, тийшаболх бир

Гизданаькъан Ахьмад

Магасерча МВД оагIон болхлоь болча латкъа енача кхалсага дийцадох, интернете гIолла зизаш эца енна тийшаболх хиннаб цунна. 101 хьармакх латташ бола цIов эца дагахьа 10 эзар сом ахча дIатIадахьийтад цо интернете; уж доккаш ва ше, аьнна, бувзаме ваьннача сага; бакъда ахча каракхьача зуламхо вайна дIаваьннава.

Магасерча Россе МВД оагIон болхлоша РФ УК 2-ча даькъа 159 статьях гIулакх хьадийллад интернете гIолла нах Iехабеш, тийшаболх кхестабеча зуламхочоа. «Сердалога» из хоам МВД болхлоша бир. Полице болхлоша массаза санна кхайкарал ду бахархошка! Боккъал а ма Iехайта шоаш зуламхошка! Фийла хила, оашош леладеча хIаман кIеззига уйла е! ДIа ма кхажьийта малаьб ца ховча наха ахча.

ГалгIайчера 200 совгIа зIамсаг гIоргва эскаре амал де

Аькхенаькъан Марем

Ардара бетта 1-ча дийнахьа денз, дIаболалу ГалгIайчера кагий нах эскаре тIахьехаш бола болх, цунна чудоагIаш да, мехкара 200 зIамсаг эскаре тIахьехаш хилар. Цох дийцар ГалгIай Республикан Кулгалхочун, Паччахьалкхен зарбан болх лелабераша.

Амал де болхараш дIаюха хьожабергба тайп-тайпарча эскара доакъошка, цу юкье да лавтан тIара эскар, фецара-космически низаш, цIермашиннаькъа эскар, иштта Къаман гварде доакъош. Къаьстта терко тIайохийтаргья профессионални кийчонна: цхьацц болча эскархой таро хур-

гья деша, «С» оалача водители даькъ тIара программа Юмаеш.

«Дика хет, вай эскаре тIахьехаш барашта юкье шой

лоIам болаш болхараш дукха болаш, из да Даьхе дукха езара дола масал, вай къаман массайолча хана а из долаш а хиннад», - аьлар ГалгIайчен

Кулгалхочо Келаматанаькъан Махьмуд-Iаьлас, ший бувзама оагIонашка, эскаре кагий нах тIахьеха гуйранара кампани дIайолалуш.

**ГалгIай мехка
болам дIабихьар,
«берий дика
оамалаш кхеяр»
яхача темах**

Гаьгенаькъан Мартина

Республикански, юкъ-арлонна могашала, лорий профилактинан центра волонтераша аларах, берий дика оамалаш вIашагIюхкар яхача темах ГIалгIайче дIабихьар кхетам балара болам, яхаш, дийцар «Сердало» газетата из болх вIашагIбеллараша.

Хьалхалаттараша дийцар тайп-тайпарча юр-ташка бахача наха нийса вахара никъ лелабар мел лоархIаме да. Цу юкъе дIа-юха лелача наха буклеташ дийкъар, кхача мишта кийчбе беза хоам тIаболаш, даар мишта хила деза, лазарах лоравалара, вируса духьала де дезар фуд дувцаш. Волонтераша шоашта ховш дар дийкъар нахаца, бераш геттара тешам луш дар царна.

Дукха бераш юкъеоза цар таро хилар ловзарашца.

ЛоIамхоша белгалду, цу тайпара кхетаченаш дIаяхьаро берий сакхетам совбоаккх, царна новкъостал ду шоай дегIа зе деш долча хIаманна гаьнабовла.

Наьна мотт лорабаь саг

Оздой Iадразкъий ИбрахIима 120 шу дизарга

Гарчакханаькъан Сали

Цхьа кIира совгIа ха мара йисаяц, гIалгIай гIорваьннача Iилманхочун, наьна мотт лорабеш дерригача ший вахарах чакхваьннача Оздой ИбрахIима 120 шу диза. Ишколе деша мел даьгIача, гIалгIай мотт Iомабеш мел хиннача берашта дика йовзаш я из цIи, хIана аьлча тахан а 6-9 классашка багIача дешархоша шоай къаман мотт цун книжкашка гIолла Iомабу.

Iадразкъий ИбрахIим ваь хиннав 1905 шера тов бетта 14-ча дийнахьа Пхьилекьонгий-Юрта. Ше ишколе-интернате дийша ваьлча, из дIахо а Iилманца къахьега ловш хул, хIанз цо хорж Буро тIара хьехархой техникум. Меттах дика кхеташ, цун къайленаш а хала моттигаш а гучаяха, тоае ховш

вола зIамига саг зув техникума кулгалхоша; цудухьа, дийша ваьлча, из болх бе вут техникуме хьехархо волаш. ДIахора цун вахар дукха халонаш йолаш а, къахьегамах дизза а хул. Хетаргахьа, эггара йоккххагIа йола хало цунга кхачар, берригача мехкага а санна, 1941-1945 шерашка хиннача тIема хана. ИбрахIим, ше раьза волаш, тIем тIа вода. Цига лачара а воал, цу хьакъехьа ший книжка тIа яздаьд нохчий йоазонхочо Ошаев Халида. Бакъда из дийна вус, амма фашистий тутмакх хилар цох цул тIехьагIа.

Iадразкъий ИбрахIим, со университете деша вагIача хана, волаш вар; цул совгIа, тха паччахьалкхен экзамена кхелахой председатель а вар. Цуннеи филологически Iилмай доктора Оздой Фирюзайнеи яла йийзар са наьна меттах йола экзамен. Шин профессо-

ра пхий оттаеш чакхъялар из. Iадразкъий ИбрахIима дукха къахъийгад вай ишколе-ра дешара книжкаш кхоллаш, уж арадоахаш. Ишколе наьна мотт Iомабеча 6-9 классашкарча книжкаел совгIа цо 1941 шера кийчдаь, арадаьккха хиннад гIалгIай эггара хьалхара орфографически дошлорг. 2003 шера цун вола Рамиса оттадаь керда орфографически дошлорг дас оттадаь хинначун кIийлен тIа оттадаьд, цох пайда эцаш. 1980 шера «Эрсий мотт» яхача Москверча издательстве арадаьнна «Эрсий-гIалгIай дошлорг» цо оттадаь да. ДагадоагIа, Шолжа-ГIалий тIарча хьехархой училищен дешархоша а къаман мотт цо оттадаьча книжка тIара Iомабора. Из лаьрххIа цу дешара моттига оттадаь дар.

Эггара хьалха хьехархой говзал лакхъю институт (1938) шера духхьашха хьайийл-

лар хиннав ИбрахIим. Иштта Нохч-ГIалгIай Iилма-тохкама института метта сектора керте лаьттар из тIехьарча хана. Вай мехкахочо дукха Iилман балхаш кхелла хиннад.

Тайп-тайпара тIема а къахьегама совгIаташ деннадар цунна: Сийлахь-боккхача Даьймехка тIема II дозал дола орден, «Хьаьнала къахьегарах» яха майдилг, «КарагIдаьннарах» яха моттигера орден.

Iадразкъий ИбрахIим кхелхав 1986 шера.

ГалгIай паччахьалкхен университете; журналистика, хIама меттаоттадар Iомадергда

Курскенаькъан ИбрахIим

ГIалгIай паччахьалкхен университете дийцар кердаца шин дешара оагIонаш хьакхолларах, уж дешара программаш чIоагIа эшаш я мехка: «Журналистика», иштта «Културан тIехьален гIишлош меттаоттаяр». Из гIа ба хьалхара боаккхаш кердаца дешара шера, цо хьагойт республике лакхара дешар дегIадоагIаш хилар, иштта

кагирхошта керда таронаш лу, мехко дIадехар кхоачаш а деш», - аьлар «Сердало» газетата цу дешара моттига зарбан болх лелабераша.

ИнгГУ филологически факультете дIайолаяьй «Журналистиканна филологически Iалашо яр» яха программа. Хьалхара шийтга студент, царех бюджета ларда тIа дешаш ворхI а волаш, хIанз деша дIаваляеннав.

Дешара даькъ тIа лаьрхIад овлангара дешар практикаца цхьана хилийта, из студенташа хьаэцаргда университета хьехархошкара, иштта ГIалгIайчен хьалхалаттача журналисташкара.

«Вайна эшаш ба профессионални болхлой, хоамий даькъ тIа лоархIаме декхарах кхоачашдара, тамашийна културан тIехьале лораяра. Из ший арпI-арпIарIа дIабахьа безаш болх ба, цо таро лургьа чIоагIа

кIийле хилийта, юкъардар дегIадара, кагирхошта таронаш лургья», - аьлар республикан кулгалхочо Келаматанаькъан Махьмуд-Iаьлас.

Журналистикаца цхьатарра ИнгГУ кийчбе болабу хIама меттаоттадара бола говзанчаш, из лоархIаме да ГIалгIайченна, дIаьхий долча ший исторически сийленгашца, културан тIехьален гIишлошца. Уж программаш хьаелларо тешал ду, ГIалгIай

университет таханарча дено дIадехар кхоачашде гIертилга.

«Кхетаду, ГIалгIайче чIоагIа тоьаш бац дика кийчбаь журналисташ. Тахан вай студенташ - уж республикан хургбола медиа хьала викалаш ба. Царна овлангара хьехам баларал совгIа, СМИ балха даькъ тIа дика говзал лургья», - аьлар ИнгГУ ректора Iалбаканаькъан Фатимас.

Хіама кхоллара никъ

Хала декхараш кхоачашдеш, хъавоагІа вай Мехкада ший тоабанца

Султиганъкъан Йоакъан

Вахара ха сиха йода, къаьстга хьо дешаш, даггара къахьегаш вале, эхкхайича санна йодаш хеталу ха. Цхьан хана гІулакх хувц тІехьа тІайоагІа заман лостамо. Тахан дІа-хьа хьежача, дІабихьа боккха болх зийча кхетаду вай, мехка мел дукха хувцамаш хиннад тІехьарча шерашка.

2019-ча шера тов бетта 8-ча дийнахьа инаугураци хилар вай мехкадаь Келаматанъкъан Махьмуд-Іаьлий. ШозлагІа ший балха тІа чІоагІавелар из 2024-ча шера тов бетта 8-ча дийнахьа. Эрсий, гІалгІай меттала ше даьча къамаьлаца, мехкадас чІоагІо йир, ГІалгІай Республикан Конституци лоархІаш, къаман бокъонаш лораш, боагІаца боараме болх дІахьош дІаакхвала.

Цу дийнахьа денз, мехка хьалхашка латта чоалхане гІулакхаш, доккхий декхараш ший тоабанца, хьинаре къахьегаш, юстардоахаш; мехка хьалхІара денна тоадеш, дукха дикаш мехка доаржадеш, хъавоагІа республикан кулгалхо Келаматанъкъан Махьмуд-Іаьла. Укх массекх шера къахьегаш, мехка тІалаьтга доккхий декхараш тІера дІадоахаш, массайолча моттига болх лертІаца боаккхаш къахьег цо. Экономически хьал меттаоттадара дІабихьар, тахан дІахьош латтар чІоагІа болх ба. Ше хьатІавенача дийнахьа денз, хьакимаша шоай болх боагІаца боараме дІахьоргболаш къахьега волавелар мехка Кулгалхо. Бахархой дегашка чІоагІавелар из цу хана; тешаме, къамах дог лазаш вола кулгалхо санна.

Массанена бІаргадайра, Мехкада боккхача низаца дика хувцамаш де волавенилга, мехка хьал тоадара тІехьа цо чІоагІа къахьегилга. ХІаьта цу юхьигах хьахиннар тахан вай массане зувш да, мехка гІолла дІа-юха хьежача. Дикка дегІаений мехкара про-

мышленность, гІишлошгъара оагІонцара балхаш, юртбоахам, иштга кхьадараш. Доккхий, дика хувцамаш да вай унахценоно, дешара, спорта, туризма, культуран оагІонашца. ХІаьта вай наькъий хьал а тахан боккха толам болаш да.

Юрташкара, шахьарашкара моттигаш меттайоалаеш, наха паргІато хургъараш юкъедоахаш къахьег мехка. Дуккхача халонашта духьалъотта везаш, халача хьале кхаьча латтараш тоаде дезаш хилар вай Мехкада, хьатІавенача хана. Доккхий кредитацара декхараш дар республиканна тІалаьттараш, болх ца беш сайца лаьтга заводаш, фабрикаш йолаялийта езаш яр, массекх шу хьалха денз хьалъе йолаяь, сайца латташ гІишлош яр, мичара доагІа ца ховш тІадена ковид, лакха говзал йола болхлой ца хилар, болх бе моттигаш цатаар - дукха дар хьалхашка лаьттараш...

Иштга боккха болх бар тероризм, экстремизм яхача зуламашта духьала, наркома-ни яха во дохадеш дІаболабе

безар. Деррига декхараш вай тахан дувца этгача, уж дукха хургдар. Мехкадас цу хана дІаболабаь болх тахан боккха аьттув луш хиннилга гуш да вайна. РФ Президента Путин Владимира гІо деш, федеральни министерствошца бувзам чІоагІбеш, уж оарцагІюахаш кагирхошта керда, аьттув луш дола наькъаш хьаделлаш, тишденна лаьттар тоадеш, сайца лаьтга моттигаш юха йолайолийташ къахьийгар Мехкадас. Кердадараш юкъедоаладеш, пайдане хургда аьнна мел хетар доаржадеш, боккха болх бар дІаболабаьр.

Цул совгІа, Даьхен гІулакха латта кийча болча къаман къонгашта дикка гаьнабала, мехка къахьегаш хила аьттув луш проект йоаржайир республике. Паччахьалкхен моттигашка шоай наьІал, говзал гойта йиш йола къонабараш ба тахан кердача наькъ тІа баьннараш. Бахархошта чІоагІа лоархІаме да, Келаматанъкъан Махьмуд-Іаьла массахана нахаца хилар, цар хаттарашта жоп дала, дашха кийча хилар.

Цу гІулакхо хьагойт из ший къамах дог лазаш волга. Мехкада массахана нахаца бувзаме хиларах, цо аьнна хьаллоацаш, моллагІа болам, кхетаче дІахьош хилча раьза болаш, арабала кийча ба бахархой.

Иштга хилар Палестинерча, Донбассерча наха хІамаш гульгьа хана. Цхьа дезал санна могаш дола гІо де эттар вай къам. Доккха новкъостал лоттаду тахан Мехкадас СВО доакъашхошта, цар дезалашта. Цу наьха хьашташ кхоачашдара, терко яра тІехьа тІахьожам лоаттабу цо. Тахан къаман юхь дІахьокхаш латтача деналах, майралах бизза болча къонгех доаккхал деш ва из. Ше хьатІавенача дийнахьа денз, мехка массайолча оагІонцара гІулакхаш метта-

доаладе гІерташ латташ, дукха хІама кІоаргга дайзар Мехкадаьна.

Политикаца, экономикаца, социологе оагІонца, кулгалдарца дукха хІама дикка шаьрдеш, довзаш къахьегаш хъавоагІа республикан хаьалха латта саг. Дувцилга а доацаш, доккхий, чоалхане декхараш да республикан Кулгалхочунна дІахо а хьалхашка латтараш - иштга ба цун къахьегаме никъ. Бакъда тахан вай массане кхетадеш да, иштга бектокхаме, хьинаре, ший къамах, мехках дог лазаш вола саг ший балха тІа дикка гаьнаваргволга. Цун уллув латта кийча ба мехкахой, гІалгІай хІама тоаде гІерташ латтача цун оагІув хьаллоацаргболаш да къам!

Доккхача толамашка кхачар

ГалгIайчен белггаларча берий хьалха латта дешара моттиг

ГIазданаькъан Ахьмад

Дабе-Юртарча ОВЗ лазар долча берий ца хаддаш долча дешара Центра - Кьилбаседа Кавказа могашал яйнача берий дешара даькъ тIа дика никъ биллар. Кхы дукха ха еце а ше болх беш йола, цу дешара моттигIа карагIдаьннараш доккхий толамаш да ала йиш я деГIаахара хьаькъе, из я хьалхале лелаю дешара фусам, даим лакхаленашка кхоачаш, балха керда хьалаш хьаьхоллаш йола, кьаьстта берашца беча балха даькъ тIа.

ЦНО керттердар да дешарца массайолча оагIорахьа бехтокхаме хилар, иштта бераш деГIадоаладар. Кьаьстта дола дешара хьалаш эшаш йола моттиг я из, цо таро лу дешара даькъ тIа дика вахара хьалаш лоттаде, могаши эшаеннача берашта. Центре дика юкьейоалаю таханарча заман технологеш, хьехара оагIонаш, цо ший арIагIа таро лу берашта шоашта ховш дар деГIадоаладе, хьехархой кол-

лектив даим ший балха говзал лакхьеш я, берашца мишта хила веза кIоаргагIа йомадеш.

Йоккха терко лоттаю деГIадоаладар; бераш шоайла безаме, тIера хилийтара; уж нахаца дIаййна хургдола хьалаш царна довзийташ.

ХIара бер цу центре ше кхерамзлен Iалашо яь долга кхетадеш да, уж деГIадоаладар де йиш мел яр деш латт. Центре хьаьхеллача таханарча заман дешара моттиго жоп лу эггара лакхагIа дIадехарашта, моллагIа долча бера а лаьрхIа дола хьал укхаз долаш да.

ХIара бераца ший тайпара хила везар укхаз вIалла дицденна ха ягIац, из ЦНО керттера декхар да, шийна хьалхашка оттадеш дола. Укхаз дика юкьедоаладу таханарча заман дешара технологей кердадараш, дешара дика кхевеш йола оагIонаш лелаю, психолога-хьехархочун оагIорахьа эшар долаш да, иштта вахара оагIонаш деГIадоалаяра программа а я вIашагIелла. Лоацача хана центре кхоачаш-

дир лоархIаме дешаш, дика хьалаш берашта хьаьхоллар, иштта вIашагIеллар бокьонца болча профессионалий тоаба.

Ца хаддаш дIахьоча дешара дакъа деГIадоагIаш да, цига кхоачашду лоархIаме декхараш, хьеллаш керда таронаш я ший кьаьстта дола хьалаш дIадехаш долча берашта лаьрхIа. Тахан «Сердало» газета хаттарашта жоп луш ва ЦНО кулгалхо ЦIечой Ахьмад.

- Ахьмад, дувцал вайна шоай дешара моттиг деГIаа керттерчарех, уж хIанзарча ОВЗ берий дешара Центра юкьедоаладар.

- Тха урхаллен истори дIадоладар 2014 шера, из ЛаьрхIа йола (коррекционни) ишкола-интернат VII хьайийллача хана дар, из болх беш яр юхьанцарча, керттерча юкьерча дешара программах, кIеззига хьаькъа эшабеннарашта лаьрхIа йола ишкол санна.

ЛоархIаме шу хилар 2015-ча шерах, оаха дIайолайир хьалхара проект, деша даха ха йоацача берий тоаба вIашагIйоллаш. Цун ший тай-

пара хилар дувзаденна дар, кердадараш юкьедоахаш хиларца, из дар укхаз дешаш дола бераш кIеззига могашал эшаенна дараш а, могаши дараш а цIьана хилар.

ЛоархIаме хувцамаш хилар 2018-ча шера, Российски Академе коррекционни хьехархой Институтаца бувзам лелабара кулг яздаьчул тIехьагIа. Цо таро елар дукхача даькъ тIа дешар хувца, цигара дIадоладар ца хаддаш долча дешара Центр хьаьхоллар а.

Оаха тхоайла бувзам лелабарах, лаьрхIа дола хувцамаш юкьедаха таро хилар, хувцаелар коррекционни ишкола-интернат. 2019 шера ГалгIайчен Правительствон соцамо цунна керда цIи елар - могаши доацача берий ца хаддаш долча дешара Центр.

Цо дIаьIоагIдир дешара керда кеп хилар, дIахо белгалдир деГIаа де дезар, ше кьаьстта йола дешара центр хиларах тарра.

- Цу хана а цул тIехьагIа а маларIа керттера хувцамаш хиннад Центра вахара а кьаьбегама а доакьошка?

- Тхоай бола низ а терко а оаха тIаьхийтар дешара дакъа деГIадоаладар. 2019-2020 шера тхо котдаьлар «Бераш дола дезал хьаллацар» яхача федеральни проекта яхье, иштта «Дешар» яхача кьаман проекте. Цо чIоагIдир, тхо нийса долхаш хилар, иштта тха Центр лоархIаме хилар. 2021 шера тхо дика чакхдаьлар «Дешар» яхача кьаман проекта чуйоагIаца «ХIанзара ишкол» яхача федеральни проекта яхах. Цу шера оаха ГIазе-Коа хьайийлар психологий-хьехархой, лорий, вахаре деча новкьостала отделени. ЦIьа шу даьнначул тIехьагIа цу дешара даькъ тIа, ГалгIайчен Илма Министерствон соцамах хьаьхеллар мехкара тароний центр, могаши эшаенна долча берашта массайолча оагIорахьара новкьостал дара, цу даькъе залапхошта а цар дезала а.

«Сердало» архивера:

ЦIечой Йоакьапа Ахьмад ваьв 1984 шера ГалгIай Республикан Наьсарен-Шахьаре.

Илдарха-Галан гимнази яькхачул тIехьагIа, из деша отт ГалгIай паччахьалкхен университета исторически факультете. КхоалагIа курсе цох хул ИнгГУ Студентий кхела председатель. Цу хана Илманца гIулакх гIулакх доагIаш хиларах, юкьевода кьонача Илманхой кхела.

Университет яькхачул тIехьагIа, 2006 шера цох хилар кхетам балара даькъ тIара ИнгГУ проректора гIонча.

2009 шера денз из болх беш хилар ГалгIайчен Паччахьалкхен аппарате. Социальни деГIаахара даькъа берий бокьонаш лораяра дешаш кхоачашду болх лелабеш, цул тIехьагIа мехка дешара даькъ тIара болх лелабеш. Цох хилар вахара, кьаман политикан даькъа кулгалхо. Цо новкьостал дир 2014 шера Олимпийский цIера эстафета дIахьоча.

Болх беш хул, Илдарха-Галан администраце кулгалхо волаш.

2014 шу юкье кхачача денз 2015 шера маьцхали беттага кхачалца - ГалгIайчен культуран министра гIонча.

2015-ча шера керте эттар ЛаьрхIа йолча (коррекционни) VII кепарча Дабе-Юртарча ишкол-интерната.

Болх дика влашагбелла хиларах иштта «Дешар» яха кьаман проект дика кхоачашгеш хиларах даьшца-ноаношца дагадудлаш (бокьонах болча викалашца), дукха ха йоацаш, цул хьалха хьайийллача «Тешаш хила тхох» яхача хьехамий центра республикански боараме из хилар члоагдеш йола цли елар.

Таханарча цахаддаш долча дешара чуйоаглаш я, эшаш мел йола таронаш. Оаха юкьейоалай тайп-тайпара дукхача доакьош кара дешара оаглонаш, программаш, иштта лоаттаду комплексни хьалаш психолого-медико-хьехархой даькъ тлара; хлаьта лаьрххла йолча дешара, кхетам балара программаша чулоац бе-беча хьале долча берий хьашташ.

- Мишта длаболабелар Российски Академе дешара коррекционни хьехархой Институтаца шун бувзам?

- Цу Института кертелатташ я Соловьева Татьяна Александровна, сона лов кьабстта белгалгьакха из, ший вахар коррекционни даькъ тла беча балха хетадаь саг из хиларах. Цо дукха кьахьийгад тха бувзам хотталургболаш. Илман хьалхале лелаеча Центра кулгалхоя йола, боккьонца профессионал, ший гьулакха мутлахьа йола Татьяна Александровна цкъа ена Ийнаяц тхо долча ший тоабаца, тхо хьаллаьцар оаха дла мел доладача гьулакхашка, хлара кердадар дла мел доладача хана, цун новкьосталца из де таро хилар тха.

Деррига дладоладелар боккхача белхагара, лакхгеш хьехархой балха говзал. Института говзанчаша кхоачашийр чоалхане программа, хьехархой харжар юкьедоладеш; царга хьежар, чакхьахар, дешара даькъ тла хьалхарча мутларашка хуртболаш; бларчча дешара курсаш, аргI-аргIагIа йола аттестациеш йир, толамий чакхен мах а оттабир.

Дика толамаш гойтар цъана болх длабахьаро: тха хьехархой хьалхара балха говзал 15-17 процент яр (цох гуш дар хьалха ГалгIай мехка кхоачам боллаш цу тайпарча дешара моттигаш цахилар). Бакьда, курсаш яьхача, из хьокхам лакхбелар, 50-60 процента кхоачаш.

2020 шера, ишколах-интернатах Центр яьчул тлехьагIа, тха дешар лакхагIа боарам тIа дьлар. Укх ханага кхоачаш, тха я пхий республикански боарам бола моттиг-хьехаме центр, мах боацаш новкьостал деш йола ОВЗ долча берий даьшта-ноаношга; та-

роний центр, цун даькъ тIа болх беш я республикански психолого-лорий-хьехархой комисси; хьалхара ГалгIайчен психолого-хьехархой отделени; лорий-социальни новкьостал, бераш доал дара тIаййцача даьшта лаьрхIа ишкол. Татьяна Александровна ше ена хилар тха центре, укхазара хьалдовзара, хлара отделене хилар, цо кьамаьл дир хьехархошца, берий даьшца-ноаношца. Тха бувзам ба Институтаца, даим методически болх длабахьара цар новкьостал лоаттаду тхона, иштта дика даькъа лоац Илман проекташк. Института викалаша каст-каста длахьу дешара хьалаш совдахара бола болх, цар новкьостал ду тхона юкье берашца инноваций методика лелаяра даькъа балха юкьедаккха. Тха бувзам члоагIлуш боагIа; дикка пайда баьхаш дешара моттига, иштта ерригача ГалгIайченна.

- Карарча хана шун центр Кьилбаседа Кавказе меттел, берригача мехка а дикача лоархIам тIа я, кьабстта кхьаь боарамах латташ долча дешара даькъ тIа. Кхы малав оалалургдар шоана, иштта дика бувзам шоашца лелабеш ва цу лоархIамеча гьулакхе, дешар дегIадоладара, шоай белгIала йола дешара таронаш эшаш дола бераш хьаллацара?

- Укх тлехьарча шерашка оаха дика дегIабоалабу профессионални бувзам, хьалхале лелаеча говзанчашца, иштта Россе Илман центрахьа. Айхха бувзам ба тха психолого-хьехархой меттаоттадара Центраца, Россе Минздрава берий лорашца. Оаха даим бувзам лелабеш я цу Центра кулгалхо Светлана Борисовна Лазуренко-Илма доктор, профессор, Российски дешара академе доакьашхо. Цо доккха даькъа юкьеденад тха дешара моттиг дегIайоалаеш. Светлана Борисовна тха дешархой масса оагIоракхьа чакхьаьхар, иштта влашагIдекхар говзанча-хьехамаш хьехархошта берий даьшта-ноаношга; цо дика таро лу деш дола новкьостал лакхагIа боарам тIа хилийтара.

Балха говзал лакха хиларах, иштта хьалхале лелаеча говзанчашца бувзам хиларах, тха Центр дика йовзаш я. Тахан тхога кхайк Россе тайп-тайпарча моттигашкара даьй-ноаной: Селий, Галмакхий мехкашкара, Рязанера; шоай берий унахцено тохкаш чакхдахар дехаш, дахо царна дика говзал йола новкьостал дергдолаш. Из да тха балха моттига цли дика дахеза

хилара баьхан.

Дукха дикаш хьадаьннад тхона бувзам психолого-лорий-хьехархой комиссе (Берий хьашташ, бокьонаш лораяра Центр) Федеральни центрахьа лелабарах. Цу Центра кулгалхо я Людмила Юрьевна Вакорина, из а ена хилар ГалгIайче массехказа, оаха цъана кхетаченаш длайхьар хьехархошца, тхоай берий даьшца-ноаношца.

Доккха даькъа юкьеденад, тха болхлой говзал лакхгеш, Стрелёва Елена Антоновна - из я Россе бераш шаьра кьамаьл дара йола таронаш хьакхеллар. Цо ше гаьнара длахьош йола лекцеш члоагIа накьайоалаш я тха коллектив профессионални оагIоракхьара дегIайоалайра.

Ала лов, ГалгIайчене йоаяь балха поалхам дукхагIа длаехаш, йомаеш я. 2021 шера со юкьевигар Илман, лакхарча дешара залапхой хаттарех, могашал эшаенача наьха дешарах йолча Пачча-хьалкхен Думан экспертни кхела; хлаьта ер шу дладоладелча денз, со чувоагIаш ва Россе спорта Министерствон Юкьарча кхела, из ювзаенна я могашал ййнача берий унахцено меттаоттаяра даькъ тIарча спортаца.

Тха Центро айхха бувзам лелабу Россе даьй-ноаной кьаман ассоциацияца. Тхо долча цкъа вена Ийнавац НРА кулгалхо Алексей Владимирович Гусев. Цо дика техкар тха болх, лакха мах оттабир цунна.

Цо кхы а дукхагIа хьинар айдир тха хьехамий Центра. даьй-ноаной ишколан. 2018, 2019, 2022 шерашка Россе НРА ГалгIайчен даькъа котдаьлар федеральни яхье, даьшта-ноаношга хьехамаш далара болх длахьоча эша гранташ йоахаш. Оаха цу юкьа 50 эзар хьехам беларр вай республикан даьшта-ноаношга лаьрхIа.

- Оаш мел аьнначох, Ахмад, кхетаде йиш я, цахаддаш долча дешара Центр кхоачаш-деш я, дика дешар хилийтара дола шийна хьалхашка латта декхараш, ший кьабстта дола дешар хила дезаш дола бераш хьаллоаца болх дегIабоалабеш. Аз кхетадечох, даьхача толамаш тIа совца шо лаьрхIа дац.

- Дадахача шера 10 шу дузаш юбилей белгалйир оаха. Из дика баьхан дар, кхы дIахо де дезачун уйла яра. Де лерхIараш дукха да тха. Масала, хланз оаха болх длаболабаьб, тлехьара тIа долча профессионални хьехархой дешара отделени хьакхоллара, цига йомалургбараш ба могашал эшаеннача берашца ГалгIайчен ишколашк болх беш бола хьехархой. Тхога да тхоай балха даькъ тIа кьаьхьаш болча новкьосташца декьа хIама, кьабстта республикан юкьарча дешара даькъ тIа болх бечарца, залапхошца, цIагIа длахьоча дешарца бувзабеннарашца декьа, иштта кхы дIахо.

- МалагIа профессионални таронаш хьаелл Центре дийша баьннарашга хьалхашка, таханарча заман кьаьхьама даькъ тIа?

- Тха юкьерча профессионални дешара отделене кхоачашгьу дIачлоагIенна керттера юкьерча дешара программаш цар йомадубалхаш дувзаденна да хIамаш тегарца, екьа гIишлошгьара пхьоаралца, автомеханикаца, хIама тоадарца, машинаш тоаярца, иштта буа кхача кийчбарца, кондитер-

ца. Отделене дика йомалуш ба тайп-тайпарча тоабай студенташ (хIама цахазараш, кьамаьл шаьра деш боацараш, психически дика боацараш, иштта кхы дIахо, тайп-тайпара кхьидола лазараш дараш).

Дешара программа йоагIаш я болх лоаттабераша дIадехачунца, иштта дIалоархI кьаьхьама рынокашка эшаш дар. Дадахача шера, тха бераш практика длахьош хилар «Ингушавтотранс». Практикан толамаш лакха хилар гуш дар, царех тха выпускник балха дIавехарах. Оаха лоархI из дика толам ба. Иштта баьб оаха «Транссервис» оалача компанеца. Тхона лоархIаме да, тха берий таро хилар шоашта ховр балха юкьедаккха, шоай низ бовза йиш йолаш уж хилар, вахара наькъ тIа цар шоай моттиг хьалацар.

Центра дешархошта республикан гIишлошгьеча даькъ тIа йомадаьр накьадоалаш моттигаш нийслу. Царех цъаьбараш вахтови хьисапе кьаьхьаш ба, ГалгIайчера араьха дIаухаш, иштта автомастерскойшка, мебель арахецача болх беш ба.

Кьабстта белгалде лов цъаьца хьаькъала кIеззига эшабеннача нахаца беш бола болх. Царна лаьрхIа хьайийллай классаш, цар а цига таро я деша, цъаьца йола балха говзал йомае. Оаха терко тIайохийт цу берашга, дешара моттиг тоае хьож эшачунца, уж дикал йолаш кийчбара, шоай вахара никь длабахьа царна ховргдолаш.

- Укхаз хаттар отг, малагIа даькъа дIалоац вахаре лелаеца бувзамаша шун материально-технически кIийле члоагIгьеча, дегIайоалеча. Дий-хьогI спонсорашца гьулакх доагIаш хилар тахан пайда луш?

- Цу хаттара жоп луш, сона белгалдаккха лов, таханарча дешара даькъ тIа белгIала йола башхало я мугIарерча ишколайи лаьрххIаца ишколайи инфраструктура дегIайоалайра таронашга юкье. Колледжашкарча лертIа долча берашга дукха яьхаш, программаш луш я материально-технически база тоаяр лостамарIа. Цу хана, цу тайпара лаьрххIа йола ишколаш, тхаяр санна йола, халонаш духьала цу нийслуш Iац, уж я инфраструктура дегIайоалайра эшача ачанца ювзаенна.

Цу хьалашка лоархIаме даькъа юкьедахь социальни доакьашхошца гьулакх леладаро. Тха ишколанна дика гIо ду материально-технически база дегIайоалаеца сенато-

ра, ГалгIайчен «Йоккхача сомий беша» кулгалхочо Хамченакьъан Билана. Цу тайпарча, дог лазаш гьулакх хьаллоацаш болча наха, ер ишкол лелаеца даькъ тIа, дукхача хана денз, новкьостал ду тхона цъаьца хаттараш кхоачашдеш, Цу тайпарча новкьостала масал дар, ер дешара шу дIадоладуш тха набеш йола моттиг еррига кердаьккхар. ГалгIайчен Халкьа Гуллама депутата Кьоастой Ахьмада сенаторга, Хамченакьъан Биланага дIакхоачабир хоам, кхы тлехьа ца тотташ, цо керда 100 маьнги ийцар тхона лакха дикал йола.

- Мишта влашагбелла ба шун болх дешархой дукхалга а барашта хьехаш болча наьха дукхалга а диллача?

- Тха центре деша даха ха йоацача берашта лаьрхIа берий беш я, цига кхетам лу 88 бера. Дешара даькъ тIа тха да 402 бер. Профессионални дешар тха колледже дIакхоачаш да 53 студентага.

Бакьда керттера даькъа дешара даькъ тIа дIалоацар я профессионални хьехархой коллектив, уж ва 190 саг. Царна юкье ба коррекционни хьехархой, ишколан хьехархой, тлехьара тIа долча дешара хьехархой, иштта бераш дегIаахара лаьрххIа йолча программах болх бераш.

Дикал йола лорий дарбан оагIув лелаеш 14 квалификаци йола унахцено болхло ва, цар цу берий йоакхо ю, массанега дIакхоачаш лорий дарба хилийта гIерташ.

Могашал эшаеннача нахацара гьулакх - из духхьал царца дика хилар хинна Iац, из да уж кердача вахара наькъ тIа баха кийчбар; царна лертIаца вахара хьалаш хьакхоллар; цо таро лу, нийсхон тлехьа волаш, саг хьалкхеве; хлара саг, физически таронашк хьежжа доацаш, шийна хетар кхоачашде а, юкьарча гьулакха юкье даькъа лоацаргдолча тайпара Iалашве а.

Иштта дукха хIама вай берашта де кхоаваш волча, кьабстта дола дешар эшаш долча берий сийр-да кхоане хилийтара укх дукхача шерашка кьаьхьаш хьавоагIаца Щечой Ахьмадацара интервью иштта яр тха. ХIанад хац, кертта чу йоссаш хул уйла, наьха лазар шоай долаш санна хул ГалгIай, хIаьта кIалвисачунна гIо дар шоай декхар санна лоархI. Цунна чудагIа цIена саг хилар, цига моттиг яц хIама бе-башха доацаш хилара, ший бармара бала теркалцабара.

Доккхача исторе дакъя

МагІалбика 92 шу дизар дездир

ГІазданаькъан Ахьмад

МагІалбик - Россе тіема сийлен шахъар ший 92 шу далар дездеш хиллар. Цу юртарча вахара оагІоний юхьиг дІайоалу хозача Тирка дукъ тіара, цига паччахьалкхен цІихезача викала Орджоникидзе Сергос, гІалгІай къаман доттагІчо, дІадоладир хургІолча промышленни гІишлон центр хьалъяра балхаш. Шахъар хьакхоллара истори дувзадenna да СССРа мехкадаьттан промышленностаца. МагІалбик хилар боккъонца йола ерригсоюзни къахьегама карагІдаьнначун белгало - из хьалъеш бар беррига мохк. Советски Союза массайолча миІингашкара эзараш нах дакъа лоацаш бар мехкдаьттой шахъар хьалъеш, из хала декхар боккъонца кхоачашдарга доаккхаш.

«МагІалбико лоархІаме моттиг дІалоац республикан а мехка а исторе. Сийлахь-боккха Даьймехка тіом болаш, къаьстта укхача керттера Кавказ лораяра тіема чІоагІо лаьттар, мехкдаьтта моастагІа тІакхоачаргвоацаш. 120 эзар совгІа саг велар цу тіема юкье,

бакъда моастагІа юхатехар, хІаьта моттигерча бахархой, цу біуна новкъостал лоаттадеш хиннача наьха денал даим масал да майрала, моастагІчоа духьалъотташ хилара. Къаьстта цудухъа МагІалбик бокъонах йоагІаш йола тіема сийлен цІи лелаеш я.

Вай хана хьалъеш я МагІалбике керда ишколаш, спортивни гІишлош, тоадеш латт урамаш. Бакъда цун керттера рузкъа да - къахьегама тіера болаш, дегаш цІена долаш, нах укхача бахаш хилар. Цар шоашта могоар ду хьамсара шахъар тоаяра, хозъяра, из дегІайоалаяра. Даькъала хилба МагІалбика бахархой, толамаш а доахаш, могоаш болаш дукхача шерашка», - цу тайпара дІайха дешаш аьлар МагІалбика бахархошка ГІалгІай Республикан кулгалхочо Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас.

МагІалбика вахар яздаьд дошоча йоазонца. Цун къахьегама толамаш юкьеденад исторена, духка масалаш гойташ. Мехкдаьттой къона шахъар, ше хьакхеллача хьалхарча шерашка денз, йолаелар мехкадаьттан даькъ тіа лакха толамаш даха, дика къахьега. МагІалбика бахархоша цкъа

гойта Іийнадац дика къахьегама масал. Царна юкье кІезига бац Социалистически Къахьегама Турпалаш.

Къаьстта йола оагІув шахъара исторе язйир Сийлахь-боккха Даьймехка тіом лаьттача шерашка. Кавказ яккха аьнна тіавена хинна герзах хьалвикъа моастагІа юхатехар вай эскархоша. Шахъар лораш лаьттача бІево тамашийна чІоагІа духьалъэтта; денал, майрал гойташ; еккхавир моастагІа, мехкдаьттанна тіа ца кхоачийташ.

Тахан МагІалбик дІахо а дегІайоагІаш я, ший исторически Іадатий оагІонаш лораш.

Шахъар лоархІаме промышленни, культуран центр я; цо кхебу керда профессионалаш, Даьхе бахъан оттаргбола къонгаш, хьалха дІабахараша йита дика лар йоа ца е кийчабараш.

Шахъара Ди доккха цІай хинна дІаьттар, дика самукъадаккха, безам баа моттиг хилар цох. МагІалбика бахархошта йицтургІоаца паргІатон оагІонаш йитар цо цар дегашка. Геттара безам тіабодаш хиннар дар, керттерча майдан тіа денна концерт, из кийчаьдар шахъара культуран ЦІен артисташа. Кхоллама шатлакх йоаржайир хьажархошта хьалхашка, шахъара дикагІа йола исбахьален тоабаш арайоалаш. Къаьстта терко тіаэзар кхалнаьха «Лоаман оаз» яхача илліалархой тоабо, цига мел хиннарий дегашка кхачар цар

иллеш.

Боккъонца дола цІай хилар гулбеннарашта цига дукхача артисташа дІаьннача иллейх. Уж бар Байсахарова М., Кагерманова Ф., Тиминаькъан З., Тебой Л., Чередниченко А., Барханой З., ПхьугІой А., Исраилова Л., Овшанаькъан Р., Мадаганова С., Галай Т.

ГІалгІай къаман культуран тіехьале гойтар ярмарке-гойтаме, цига дар пхьараша кхелла балхаш. Хьажа баьхка хиннача наьха таро яр царех хІама эца, уж боккъонца дола искусствон кхолламаш дар, цар хьагойтар мах бола халкъа культуран, Іадатий оагІонаш.

ЦІай дІахьош юкьеьккхача спортивни программа чудагІаш дар безам тіабодаш дола ловзараш. Шахматех ловза гулбелар говзал лакха яраш а иштта болалуш бола къонабараш а. Цунца цхьана дІахьош дар истола тіарча теннисах дола ловзар, цига дукха бар доакъашхой.

Республикански яхь дІайихъар, ондаргий говзал гойташ, латарах йолча «ГеттагІазанаькъан М. цІерагІча «Роснефть» яхача спортивни ишколе. Яхьаш дІахьош яр 2011-2013, иштта 2017 шерашка баьрашта юкье, цига гулбелар республикера начІал дола спортсменах. Из лоархІаме да ГІалгІайчен спорта Іадаташ чІоагІдара.

ЦІай дІадахьаро хьагойтар, мишта лоархІаме да спортивни Іадаташ лорадар а дегІадоаладар а, тайп-тайпара ханаш яьнна нах вІашагІтохаш, цхьа оагІув лоацаш хьамсара мохк дегІабоалабар.

Карарча хана дІадихъа шахъара Ди хургда МагІалбик дІахо дегІайоалаяра дика дакъа, хІаьга турпалхоех бола дагалоаттам даим бахаргба, ГІалгІайчен берригача наьха дегашка.

МагІалбика хургдола вахар ца хаддаш бувзам болаш да, дІаяхача ханашка хинначунца. Йоккхий халонаш лайна, дукха коталонаш яьха шахъар тахан майрра хьежаш я шийна хьалха. Цун истори хьалдизад турпалча гІулахащца, сийдолча истореца, из кхы а дІахо дІагІоргда кердача толамашца, карагІдувларашца.

Сий долча шахъара хІара вахархо дагадоагІаш хилва; ше доккхача, сийлен исторе дакъа долга; цудухъа цох тийша да, малагІча мугІарашца яздергда МагІалбика дІахо дІахьоча вахара истори.

«ЛоархIаме къамаьл» хетадир, эрсий мотт лорабара

ГIазданаькъан Ахьмад

ГIалгIайчен ерригача ишколашка аргIанара дешар дIадихьар «ЛоархIаме къамаьл» яхача федеральни проекта чудоагIаш. Керттера дийцар дар таханарча заман технологеш эрсий метта, культуранна, къамаьла таьрахьий заман чухьа Iаткъаш хилар. Дешар дIахьош, «Эрсий мотт таьрахьий технологей хана» яха къамаьл деш, дешархоша шоай хьехархошца чуйинна Iомаду таханарча заман метташ-та малагIа терко е еза яха дош. Дешархоша шоашта гуш дар а ховш дар а дийцар бувзама оагIонашка гIолла латтача, хьалашка мишта хувцалуш доагIа меттацара хьал таьрахьий даькъ тIа, аьлар «Сердало» газетага ГIалгIай Республикан зарбан болх лелабераша.

«ЛоархIаме къамаьл» дIадихьар кхетадара даькъ тIа, юкъе а йоалаеш зIамига медийни метриалаш: презентациш, видеороликаш, интерактивни декхараш. Къаьстта терко тIаяхийтар къамаьла оагIонна - дийнача къамаьла а иштта дIаюха яздар а», - аьлар тхоца къамаьл даьчо.

Дешара лоархIаме даька дар къамаьла культуран оагIув лораяр, из таьрахьий хьалашка яле а. Хьехархоша терко тIаяхийтар метта боарам, цун дикал лорae езаш хилара, моллагIа хьале из бувцаш хуле а.

«Интернете нийслуш дола дешаш хувцаш а лo-ацдеш а долча хьалашка хьежжа доацаш, чIоагIа лоархIаме да эрсий метта бокьонаш лелаяр. Вай нагахьа санна гIалаташ долаш яз деш хилча; вахара бувзамашка, йоаергья хозал а нийса хилар а вай хьамсарча метта», - аьлар, шийна хетар дувцаш, Эккажжонгий-Юртарча №5 йолча ишкола дешархочо МутаIаланаькъан Сюзанас.

ГIалгIайчен халкъа пхьараша шоай начIал гойтар Севастополе

ГIазданаькъан Ахьмад

Тамашийна культуран тIехьале гойтар Россe Къулбехьен къамий культуран, спорта XXIV Фестивале, из дIахьош яр Севастополе. НачIал долча халкъа пхьараша цига дIахьош хиннача ярмарке гойтар ГIалгIайчен культуран мах бараш, «Къаман коа тIара боахам. Россe Къулбехьен къамаш» яхача даькъе.

ГIалгIайчен гойтамга хьажа эггара дукхагIа нах хьаухар. Геттара чIоагIа хо-

атташ хиннар дар говзанча-хьехамаш дIадахьар, уж дIахьош бар гIалгIай начIал дола нах. Безам барий таро хилар цар беча балхага хьажа; говзанчаша хьехам а беш, шоашта фу карагIдоал ха», - аьлар «Сердало» газетага ГIалгIайчен халкъа кхоллама, культуран дукхача наха даькъа лоаца кхетаченаш дIахьара республикан Цен кулгалхочун гIончас Котанаькъан Марема.

Ший дикагIа бола болх ярмарке гойтар декоративно-прикладной искусствон

говзанчас, ГIалгIайчен РДНТ этнографe отдела методиста ЦIолой Заремас. Иштта цига терко тIаэзар цихезача кIувсаш деча Iоахарганаькъан Райшата балхо а. Цун фертай кIувсаша, къаман гахьара хозал тIайолча истингаша гойтама еррига моттиг сийрдаьккхаяр. XIара хьожаш хинна саг таро йолаш вар, ноахалгара ноахалга йолаш хьайоагIаш йолча цун говзала мах оттабе.

Дикка белгалбоалаш хилар тIоарска гIирсаш деча ТIумхой Iийсай болх. Цун

балхаш даьд дикагIа кепара гIалгIай Iадатий кIийлен тIа, къаьнара балха технологеш юкъейоалаеш тоадаь да тIоарска. Иштта дика болх гойтар Атиганаькъан Беслана. Из ва топпара пхьегIаш еш, цо ший балха даькъа до-взийтача хана, дуккхабараш цецбувлар цун хозалах.

ГIалгIайчен пхьараша цу фестивале дика даькъа лацаро цIаькха тешал дир, ГIалгIайчен Iадаташца, кулгаговзалца дувзаденна начIал лорадаь ца Iеш, дегIадоагIаш а хилар.

ГIалгIайчен Къаман библиотеке журналистий кхетаче хилар

ГIазданаькъан Ахьмад

ДIдахача оршот дийнахьа, Янданаькъан Жамалдий цIерагIа Къаман библиотеке кхетаче хилар. Из хетаяь яр журналистий бар-ткхетара Денна. Цу дийнахьа СМИ болхлой тайп-тайпара ноахалаш гулдe-лар республикан библиотеке, таханарча заман журналистикан дешаш дувца.

«Кхетачен керттердар - тамашийна библиографически гойтам «Вай къаман журналистикан нах» яха книжка. Цу тIа да нахах дувцар, уж ба юхьанца денз журналистиканна хьалхалаьттараш, цун

Iадаташ вIашагIдехкараш. Цар вахара наькъо хьагойт истори мишта хьакхеллар, мишта дегIаера мехка прес-са, заман атта доацача хьалашка», - аьлар «Сердало» газетага ГIалгIайчен керттерча библиотеке.

Цига хилар, цу даькъа профессионални викалаш санна, медиа даькъ тIара хьалаш довзаш а дезаш а бола нах. Укхаза дийцар библиотекаша, СМИ шоайла бувзам лелабарах, иштта ветеранаша, къонача журналисташа балха говзал эцарах, кердача балха оагIонех, технологеша дIалоацача балха даькъах, таханарча заман журналистикан кепах.

75 эзар совгІа турист хиннав вай мехка укх аьхки

Аьхкенаькъан Марем

Ахкан ха латтача юкъа, 75 эзар совгІа туристаш ба вай мехка кхаьчараш, хІаьта ер шу доладелча денз, вайцига салоІаш хиннараш 94 эзар саг ва.

Туристически оагІонца дувзаденнараш тоадеш боккха болх ба мехка тахан дІаьхош латтар. Туристически керда наькъаш хьаделлаш, салоІа моттигаш тоаеш, итнел совгІа проекташ йоаржаяьй мехка. ХІаьта тІехьарча диь шера хьаьшашта йола фусамаш 33% - га кхоачаш дукхагІа хиннай. Иштта кхы а кхаь кердача наькъа паспорташ дІаденнад.

Ахабоарзен ор долча ягІа Зем гІала йолча гІаш никъ беш тІакхачар, Ушкорт яха лоам болча кхачар, Гаьл-ЧІож яхача кхуркхолга, гІаш водаш, тІакхачар да цу юкъе. Машинашцара туризм хоржараш а шортта ба тахан. Илман оагІонцара туризм а дикка яржаш латт, археологически тохкамаш, лоаман моттигашка кхаьегаш йола гІалаш тоаяра ишкол бахьан долаш.

«Туризме лоархІаме да культураца дувзаденнараш. Музейшка, гІалай моттигашка, исторически сийленгаш долча лелаш гІалгІай кьаман Іадаташца дувзаденнараш довзаш ба мехка тІаухаш бола хьаьший», - белгалдир вай мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас.

Къаьстта боккха болх ба лоаман моттигашка дІаьхош латтар ма хулла кердадараш, таьрахьашца дувзаденнараш, наькъашка лелалара эша гІирсаш юкъедоахаш. Хьаьшашта лаьрхІа цІенош тоадеш, цар кхерамзлен хьал лорадара тІехьа кхаьегаш ба тахан мехка.

Иштта туризме кхаьегега из гІулакх боагІача боараме дІаьхоргдола болхлой кийчбеш программа я вай мехка йоаржаяь, 2027-ча шерга кхаччалца. Эггара лоархІамергІа йолча проектех я «Іарамхи», лакхача боарамга кхоачадеш тоаде лерхІ цу моттига хьал.

Царгий лораш кийчбу пхьоалле

Шолже хьайийллар стоматологически институт

Іарчакханаькъан Сали

Укх деношка Шолже хьайийллар ГІалгІай мехка цІаккха хиннайоаца стоматологически институт. Хьалха вай мехкара кагирхой, арахьа дІа а ухаш, хала лелар из говзал Іомае гІерташ. ХІанз уж а цар дай-ноаной а паргІата хургба, хІана аьлча шоай цІагІа боллаше, шоай республикера ара ца боалаш, дийша царгий лораш хила йиш я царех. Шолже институт хьаелла гІерташ дукхача хана денз кхаьхийгар ва Іарчакханаькъан Тархана Ахьмад. Парламента спикера ГІонча йолча Хьаьшанаькъан Азас ма аллара, кІаьд а ца луш, кІорда а ца деш, ше лийрхІар чакхдаьккхад цо.

Керда хьайийллача институте хІанзарчоа цхьа факультет – стоматологически – мара хургьяц. Цига дийша баьннача кагийча наьха а мехкарий а дипломаш тІа дІаязьяь хургья «стоматолог» яха балха говзал. Укх шера эггара хьалха цига деша эттараш верригаш 200 саг ва. Институт

дикка дІаяйзача, цига деша аха тарлу гонахьарча мехкаш баха кагирхой.

Институте болх беш хургба шоай гІулакх дика довзаш, Илманхой цІераш йола говзанчаш. Масала, института ректор я экономически Илмай кандидат Тоачанаькъан Къурейша Лида, дешарца дувзаденнача дешаех йола проректор я ГІалгІай Республика юристий Ассоциацие доакъашхо Дугенаькъан Мусай Хьава, кхетама балхах йола проректор – физико-математически Илмай кандидат Коазой Джабраила Фира, Илман балхах йола проректор – экономически Илмай кандидат Гойганаькъан Папура Макка, факультета декан я медицински Илмай кандидат Іарчакханаькъан Сайт-Салама Зарема. Интситуте хургья хоамий отдел а, цунна керте латтаргва Солтамаканаькъан Марата Ахьмад.

Хьагуча тайпара, институте кхаьбегаргдараш Илман даькь тІа цхьацца хІама карагІдаьнна нах ба. ХІаьта институт хьайийлла Тархана Ахьмад цу тайпарча дешара моттигаш-

кара болх дика бовзаш ва, хІана аьлча йІаьххача хана цу лостамагІа болх беча колледже кхаьбегаш хиннав из.

Институте хьехаш бола нах а йоккха говзал йолаш хургба аьнна хет сона, хІана аьлча вай республике ба Илман даькье йоккхий цІераш лелаш бола нах, царна юкъе кІезига бац дика лораш а.

Лоацца йоаккхаш йола цунци ИСИ (Ингушский стоматологически институт) хургья.

Институт хьаеллача ена хилар ГІалгІай парламента кулгалхочун ГІонча Хьаьшанаькъан Аза. Цо дакъа лаьцар институт хьаеллача, ше къамаьл деш, ловца баьккхар кердача дешара моттига а цун болхлошта а. Тхоай арІагІа оаха а (газета болхлоша), дика а хеташ, даькъалабуьц кердача института хьехархой а дешархой а, цар балха тІа а дешар тІа а толамаш хиларга сатувсаш.

СФР оагІон болхлоша бахархой тІаийбу ди дІадихьар

Гаьгенаькъан Мартина

РФ пенсионни, вахара оагІонцарча страховане моттигашкарча болхлоша бахархой тІаийбу ди дІадихьар. Из хоам «Сердалога» бир цу моттигера. «ЦаІ долча пособие Ди» аьнна ци тилла яр из кхетаче.

ЖІайрахьа кхален моттигаш чулоацаш болча оагІонца, бахархошта дийцар пособи хьадолалургдолаш эггара хьалха сенгара дІаволавала веза. Бахархой дукха хаттараш дар ахчан боарамца, 2023-ча шера юкъеденача хувцамашца, иштта кхыдарашца дувзаденна», - аьлар

тха газетага.

Ма хулла бахархой дІакхетаргболаш, царна аттагІа хургдолча тайпара деррига хьалхадоаккхаш кхаьхийгар кхетаче. «ЦаІ долча пособие Ди» яхача кхетаче шийна къувлаш дола моллагІа хІама тахка аьттув ба сага.

Россе ганза болхлошка гІолла техка дашха йиш я хІара хаттар. Паччахьалкхенгара ахча хьайидеш дола гІулакх наха чоалхане ца хилийта, моллагІа хІама ма хулла аттагІа дІачакхдаккха гІерт тхо», - аьлар цу оагІонцарча балха кулгал деча Мартазанаькъан Адама.

МоастагIаша Ленинграда баъ го бицлуц вай мехка

ГIазданаъкъан Ахьмад

туран цIагIа.

Россе исторецара укх бетта 8-гIа ди дега гIайгIа яхъаш да. 1941-ча шера, цу дийнахъа болабелар моастагIий Ленинграда го бе. Шахъаре лаьттача халача, унзарча ханех дувцаш; кхетаче дIайихъар Дола-Коарча куль-

«Го баъча хъалхарча денгара денз, цигарча бахархоша эзача халонах дийцар кхетаче. Цу бирсача деноша вIашкабихъа ленинградхой моастагIичунна духъала мишта лаьттар дийцар цига. Цу моттига хетаяь байташ йийшар бераша, мас-

сане дегаш тохадолийташ. Цу хана этта денош довзийташ йола документальни моттигаш гойтар цига, царга гIолла масанена бIаргадайра цига лаьттар сурт», - дийцар «Сердалога» Дола-Коарча культуран цIенна кулгал деча Алерой Билала.

«ДIадаьннар дицденнадац» яха тематически гойтам

вIашагIбеллабар библиотекеан болхлоша. Ленинграда баъча гонах дола исбахъален литература, исторически каьхаташ дар цига хьокха оттадаь. Ленинградера моастагIа вохавеш духъаллаьттарий цIераш дагалаьцар кхетаче, кхувш латтача тIехьенна хъалхадаьккхар, цу деной истори довза дезилга.

Терроризма духъала къовсам лоаттабе безилга хъалхадоах вай студенташта

ГIазданаъкъан Ахьмад

Наьсарерча политехнически колледже терроризм яхача зулама духъалара урок дIайихъар мехках бохабаьча наьха мемориальни комплексе болх беш йолча Овшанаъкъан Зарас. Иштта цига дакъа лоацаш вар терроризма духъале лотаттача комиссе доакъашхо Бакайнаъкъан Ислам.

«Цу доккхача зулама духъала къовсам лоаттабе безилга, цох лорабала безилга хъалхадаьккхар къонабарашта. Интернете гIолла из зулам доаржадерех лоралуш, моллагIа тешаме доаца хIама хоаделча Iаьдалга

хоам бе безилга дийцар кхетаче. Иштта студенташта гойтар терроризм яхача зуламо толхадаьча вахарах йола видеороликаш», - дийцар «Сердалога» кхетаче дIахьош хиннараша.

Къонача тIехьенца иштта йола кхетаченаш дIакхаьар чIоагIа лоархIаме да тахан латтача хана, хIана аьлча из бIеа во дагакхоабараша шоай никъ интернета оагIонашка гIолла боаржабу; цудухъа кагирхошка даиман дIадувца деза, тешаме боацача нахаца бувзаме ма дувла, яхаш. Студенташ раьза болаш, цар шоашта мел къувлаш хинна хаттараш доашхаш, дIаяхар кхетаче.

«Дешархошта лаьрхIа культура» яха проект я мехка кхоачашъеш

ГIазданаъкъан Ахьмад

Россе къамий культураца дувзаденнараш довзийташ я къонача тIехьенна берригача мехка дIахьош йола «Дешархошта лаьрхIа культура» яха проект. Кердача Реданте дIайихъар «ГIалгIай къаман даар» яха кхетаче-гойтам.

«ГIалгIай даар дукха хIама чулаьца а, дерригача дунен даарашта юкъе белгала а да.

БIаьшерашка денз, вай къаман истори, Iадаташ довзийташ хъадоагIа из. Вай даарашта юкъе керттара моттиг дIалоацаш ба устагIан, бежана, коа тIарча оалхазарий дулхах кийчбаь кхача. Иштта лоархIаме моттиг дIалоацаш да цу оагIонца шурийцара дараш, ябакх, хъажкIа, хьонк. Кондар техе кийчдеш хиннад уж даараш вай ноаноша, тхьоврча хана денз. ХIаьта ис-тола тIа эггара лоархIаме мот-

тиг дIалоацараш массахана дулх-хьалтIам, цунца буаш бола берхIа хиннаб.

Иштта, тхьоврча хана денз, каст-каста вай цIагIа кийчдеча даарех я кхеш, дулхи коартоли вIашагIтеха даар. Хьорах яь хIама массанена езаш хиннай вай къаман юкъе. КIаьда, хоза даь чIаьпилг, дика егта сискал юаргIоацаш саг хургвац тахан вайна юкъе», - дийцар «Сердалога» культуран цIен болхло йолча Хоаной Ма-

рета. ГIалгIай къамо тхьовра денз лоархIаш хьадахъа даараш, массахана наха чаме хетараш малагIаш да довзийтар цу кхетаче. Iадатий, чамий гойтам хилар цох.

«Дешархошта лаьрхIа культура» яхар тахан лоархIаме проект я, цунга гIолла къамий вахаре лоархIаме дола хIамаш малагIаш да белгалде, уж лораде аьттув хургба кхувш латтарий.

Лоаман ГIалгIайче эргадоалаш латт, юкъярча моттигий доазонаш

ГIазданаъкъан Ахьмад

ГIалгIайчен ЖIайрахъа дика кхоачашъеш я юкъярлон доазонаш тоадара проект, уж лаьрхIа да моттигерча бахархошта, хъаьшашта дика вахара хъалаш хъакхоллара. Баьццара доазонаш дукхагIа хилийтар, гIашлошта дола наькъаш хъакхоллар, салоIама моттигаш хъаяр да цунна чудоагIаш.

Из проект кхоачашъяр лоархIаме да, доазув тоадара, иштта дикача оагIорахъа Iаткъаргда из моттигерча бахархой вахара, ЖIайрахъен куц хувцаргда», - аьлар «Сердало» газетага ЖIайрахъа кхален ад-министраце.

Деррига балхаш йистедахалерхI, карарча шера ардара бетта. Проект дика кхоачашъярах, лоаман юрта вахара хъашташ кхоачашде; дика вахара, салоIама таронаш хъакхолла йиш хургъа.

«Наха низ ца бу Дуне» яха асфальта тIарча суртех йола яхъаш дIайихъар ГIаьзе-Коа

ГIазданаъкъан Ахьмад

«Наха низ ца бу дуне» яха асфальта тIа дехкача суртий яхъаш дIайихъар ГIаьзе-Коарча культуран цIагIа. Сурташка гIолла маьрша, зуламаш доаца дуне мишта хила деза хъагойтар юртарча бераша культуран цIен коа. Тайп-тайпара бесаш долча мелашца, дикка къахийгар цар шоай начIал хъаьокхаш.

ХIара сурт ший дего хъаьхьхача тайпара дилладар цар. «Наьсарен кхалерча ад-министраце терроризм яхача доккхача зулама духъала къовсам лоаттабеча оагIон кулгалдеш вола Хьоашаланаъкъан А. вар цига дакъа лоацаш. Цо белгалдир, из бIеа гIулакх вайна юкьера хоададаь дIадаккхар эггара лоархIамеIа дарех долга», - дийцар «Сердалога» кхетаче дIайихъараша.

ГIаьзе-Коарча берашта дийцар сага вахар дохадеча цу зуламах. ХIара саг цу хIаманна духъала къовсам лоаттабеш хила везилга хъалхадаьккхар бокхийбараша. Шоай сурташца бераша хъаьекхар, терроризм яхар дунен тIа эггара доккхагIа дола зулам долга, ший деIаца адмал дола саг цу тайпарча хIаман юкъе гIоргвоацилга.

14 КЕПАЙОАЗОН КЕРДАДАРАШ

Газа болхлоша
ца доагIаш дола
декхар хъатехад
СВО бIухочун
нанна

ГIазданаькъан Ахьмад

ГIалгIайчен МагIалбика кхален яхархоцоа, Россе Донбасс лораеш дIахьош йолча лаьрххIаца тIема операце бIухочун нанна; ца доагIаш ахча хъатехар; декхар да, аьнна, газа болхлоша. Нийсхон тIехьа цо къахьегарах, цхьаккха пайда а хиланзар. Даьхе бахьан долаш веннаца бIухочун нанас тIаккха кхайкарал дир ГIалгIайчен сага бокъонех волча викалга.

«Цо яхачох, цIа хьалдир 2023 шера, цул тIехьагIа газ мел йоагьай лоархIаш бола гIирс оттабир, цига гIолла гуш хулар йоагь газ мел я. Бакьда цун лицевой чота тIа дукха ахча хъатехад, йолчул дукхагIа квадраташ йолаш санна. Массехказа кхайкарал дарга хьаеажа доацаш, из хьал меттагIдаккха таро хиланзар. Сага бокъонех вола викал оарцагIваьлча, моттигерча Паччахьалкхен вахара инспекце белгалдаьча «Газпром межрегионгаз Насаре» ООО 2025 шера саькура беттага кхачалца ца доагIаш хъатеха ахча Iодаьккхар 205 002 сом, цу цIагIа 2023 шера аьтинга беттага кхачалца уж баьха цахиларах.

Пехьара тIа, карарча шера тов бетта 1-ча денга кхоачаш, газа болхлоша цIаькха оттабаь мах хьанийсбир 76 736,79 сом, дIайодаш йола газ дагарьеча гIирса тIара хъатехар ларде а лоацаш. Деррига а 280 эзар сом кIезигагIа дала дезаш хилар яхархо», - аьлар «Сердало» газетага ГIалгIай Республикан УПЧ тохкама даькъ тIа.

Цу тайпара, ГIалгIайчен яхархочун бокъонаш меттаоттайир, цо дукхача бетташ-ка нийсхон тIехьа хьийга къа а зехьа довнзар. Цу юкье, цхьайолча хана газа болхлоша, кIалха кIийле йоацаш, ца доагIаш ахчаш доахаш хилара хаттар дага ца даьллача далац вайна. Из хьалхара нийслуш а дац, ГIалгIайчен сага бокъо лораеча викала.

ГIалгIай мехка болх бе доладелар керда медиацхьанкхетар

Аькхенаькъан Марем

ГIалгIайче лаьрххIа болх бе доладелар керда медиацхьанкхетар, из хьакхеллад

«ГIалгIайче» яхача юкьара-политически газета даькъ тIа. Цу проекта чудоагIаш да кепатохар а иштта онлайн-кепатохар а, уж лаьрхIа да хоамаш

сиха лоаттадара.

Цу цхьанкхетарах (холдингах) иштта дIакхийтар «Ангушт» яха медиатоаба, цо лоаттаду керда хоамаш, иштта укх заман радиостуди. Из студи я республикан бахархошца, юкьара болх берашца, эксперташца къамаьл ду майда.

«Тахан лоархIама да, духхьал хоам баь а ца Iеш, ма дарра хьалгойташ дола сурт вIашагIдоллар. Вай дахаш йола ха я, сиха хила дезаш, хIама кIоаргга тахкарца дувзалуш хила дезаш, иштта хIарман хьалхашка бехктокхаме хила дезаш», - аьлар медиацхьанкхетар хьаделларах лаьца ГIалгIайчен кулгалхочо Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьлас. Цо тIатехар, кердача моттиго

эша Iалашо ергья, ГIалгIайчен бахархошка нийса а тайп-тайпарча боараме а хоамаш дIакхоачийташ.

Медиацхьанкхетара кулгалхочо, керттерча редактора Хамхой Рашида белгалдир, керда балха оагIув - из духхьал майда хинна Iац, из боккьонца йола мультимедийни эчоалх я.

«Медиацхьанкхетар хьакхоллар - из да майдаш хьакхолларгара лелаеш йолча экосистемага воалаш хилар. Цунна чудоагIа керттера кхо декхар: дIалуш бола хоам дикал йолаш, сиха арабоалаш, тохкам беш хилар. Оаха редакце балха гIирс арахецаш бувзам лоаттабу сайта, кепатохар, радио оагIонашта юкье», - аьлар цо шоай балхах лаьца.

Минимущество Ингушетии информирует о предоставлении на праве аренды земельных участков для индивидуального жилищного строительства:

- земельный участок с кадастровым номером 06:05:0000004:1765 площадью 600 кв.м, расположенный по адресу: Республика Ингушетия, г. Назрань, ЦАО;
- земельный участок с кадастровым номером 06:05:0000004:15063У1 площадью 600 кв.м, расположенный по адресу: Республика Ингушетия, г. Назрань, ЦАО;

Минимущество Ингушетии информирует о предоставлении на праве аренды земельного участка, для индивидуального жилищного строительства:

- земельный участок с кадастровым номером 06:03:0000001:7683 площадью 515 кв.м, расположенный по адресу: Республика Ингушетия, г. Карабулак. Граждане, заинтересованные в предоставлении указанного участка, имеют право в течение трид-

цати дней, соответственно со дня опубликования и размещения извещения, подавать заявление о намерении участвовать в аукционе на право заключения договора аренды такого земельного участка. Ознакомиться со схемой расположения земельных участков, а также по иным вопросам касающимся предмета торгов, можно обратившись к организатору торгов.

Заявления принимаются по адресу:

386101, Республика Ингушетия, г. Назрань, ЦАО, проспект Базоркина, 70, этаж 2, контактный телефон: 8(8734) 77-11-30.

Способ подачи заявлений: в виде бумажного документа непосредственно при личном обращении или в виде бумажного документа посредством почтового отправления.

Дата начала приема заявлений - 2025 г. 09:00.

Дата окончания приема заявлений - 2025 г. 18:00.

Заявления и документы, перечисленные в пункте 6 статьи 5 вышеука-

занного закона Квалификационной коллегией судей Республики Ингушетия принимаются с «11» сентября 2025 г. до 18:00 ч. «7» октября 2025 г.

Обращаться по адресу: г. Магас, ул. К. Кулиева, д. 6, Управление Судебного департамента в Республике Ингушетия к секретарю Квалификационной коллегии судей Республики Ингушетия.

ОБЪЯВЛЕНИЯ

386101, Республика Ингушетия, г. Назрань, ЦАО, проспект Базоркина, 70, этаж 2, контактный телефон: 8(8734) 77-11-30.

Способ подачи заявлений: в виде бумажного документа непосредственно при личном обращении или в виде бумажного документа посредством почтового отправления.

Дата начала приема заявлений - 2025 г. 09:00.

Дата окончания приема заявлений - 2025 г. 18:00.

ЦАО, проспект Базоркина, 70, этаж 2, контактный телефон: 8(8734) 77-11-30.

Способ подачи заявлений: в виде бумажного документа непосредственно при личном обращении или в виде бумажного документа посредством почтового отправления.

Дата начала приема заявлений - 2025 г. 09:00.

Дата окончания приема заявлений - 2025 г. 18:00.

Заявления и документы, перечисленные в пункте 6 статьи 5 вышеука-

занного закона Квалификационной коллегией судей Республики Ингушетия принимаются с «11» сентября 2025 г. до 18:00 ч. «7» октября 2025 г.

Обращаться по адресу: г. Магас, ул. К. Кулиева, д. 6, Управление Судебного департамента в Республике Ингушетия к секретарю Квалификационной коллегии судей Республики Ингушетия.

Ахкен йист

Наркоманена духьалара к'овсам ч'оаг'беш латт мехка

Султиганаькъан Йоакъап

Наркомани яхар сага ираза никъ хоадабеш дола доккха во да. Могаш болаш, дика ц'и йоаккхаш лийна-ча наха юк'ьера саг х'аччий воаккхаш, цун сий доадеш, зулам да из. Дунен исторе Африкерча, Европерча, Азебахача, Гинбухерча, К'ул-бехьерча Америке бахараша д'аяхача х'анашка к'ъастта ч'оаг'ла т'емашка болхаш, чарах'ал деш, иштта кхыдолча г'улакхашка дог ураоттадара т'ех'а наркотикашца бувзам лелабаьб.

Вай к'аман истореца цу тайпара х'ама ц'аккха а хиннадац! Корта тувлабеш йола ц'хьаккха х'ама йоацаш моастаг'лашта духьалг'увтташ, низа, денала ч'оаг'ла болаш, х'абаьхкаб укх к'аман к'онгаш, геттара хала ханаш латтача хана а. Вай культураца, ладаташца, оамалашца в'алла а товш доаца х'ама да из! Наркотикаш вай-цига яьржар деррига а тоадала доладенна, наха парг'лато яьннача хана. Ма дарра аьлча, дог ловзаш, г'ад'бухаш ваха веза ха эттача из б'еха зулам юк'едаьлар вайна. Эггара х'алха цунца бувзам лелабе, т'аккха цох базар еш ахча йоаде болабелар эхь, юхь дайнараш. Цар дегашта в'алла новк'ба хилац; из ахча наьха бала, г'айг'ла, сардамаш чуэза ма дий, аьнна. Таханарча дийнах'а вайна гуш да из! РФ Президента 2020-ча шерарча лайчилла бетта 23-ча дийнах'а, №733 йолча амарца 2030-ча шерга кхаччалца цу б'ехача зулама духьала д'лабах'а беза, аьнна, ч'оаг'ло яь болх боккха ба. Илман, дин, культуран, политически оаг'лонца духьале лоаттаеш; адамий сакхетам нийсбеш к'ъах'егаш ба тахан. Мас-сайолча оаг'лонашца лаьдало духьале е езаш зулам да из. Наркомани яхача ираз доадеча г'улакхах х'ара саг к'алхарвоаккхаш к'ъах'ега деза вай.

Белгалде деза, цу «дох'а-жах» базар еш бола дукха зуламхой д'лалийцалга, боаг'лача боараме царна бехк бергболга. Республикерча МВД болхлоша х'а-дувцаш латташ да, наркотикаш йоаржаераш, мехка х'ачукхух'араш д'алувцаш шоаш тахан д'лакхух'ача баллах. Эггара кастаг'ла нийс-луш дола «дох'аж» -мариху-

ана. Вай массане тахан кхетадеш да-кх, зуламхошта духьала ц'хьаккха к'ъахетам боацаш болх лоаттабе безилга. Уж юхатохаргбар духьалдаккха деза царна! Наркоти-ках базар яь, цох х'адоаккхаш долча ахчах ший вахара х'ал тоадеш ваг'лача сага ц'хьаккха эхь, бехк хетац; цунна бала бац ц'хьаккха х'аманца, ахча х'адаккхарца мара. Ц'хьан юк'ба мехка мел хинна зуламхо гучавоаккхаш, лоацаш болх чакхбаьккхабар лаьдало; бак'да Росс кхыйолча моттигашкара, из «дох'аж» да-х'аш, х'ачуха болабелар. Цудух'а вай массане кхетаде деза, цу х'аман духьалара к'овсам х'ара денна ч'оаг'лбе безилга, мелал хоаялийта йиш йолаш г'улакх из доа-цилга. Из х'ачукхух'араш, д'ла-х'а йоаржаераш, х'аеш баг'лараш гучабоахаш к'ъх'егаш ба тахан. Дукха ха йоацаш д'айих'ар Магасе терро-ризм яхача зулама духьале лоаттаеча комиссечара кхетаче, вай мехкадас Келаматанаькъан Мах'муд-лаьлас кулгал деш. Цу х'аман никъ хоадабарах, к'ъастта кагирхой цу б'ехача г'улакхах к'алхарбахарах дийцар цига.

«Укх т'ех'арча итт шера кагирхой унах'ц'енон оаг'лонцара х'ал дика цахилар саготдайтташ да. Дег'ла могашал эшайлар, низ цахилар, сакхетам тувлбалар, инфекционни лазараш даржар кагирхой вахаре боккха эшам ба. Дешара, к'ъах'егама, дег'ла х'ал тоадара г'улакх толхадеш да из деррига. Цудух'а ч'оаг'ла лоарх'ламе да тахан беркатеча, нийсача наьк'ба уж т'лах'ехаш болх лоаттабар, цар сакхетам меттабоалабар»,- дийцар Мехкадас кхетаче. Кагирхошта юк'е спорт йоаржаер, цар нач'ал гучадоаккхаш дола болх лоаттабар, ц'хьаццаник' х'алацара т'ех'а царна г'ло дар, ч'оаг'ла лоарх'ламе долга белгалдир Мехкадас. Кхетаче дийцар, сакхетам корзаг'лбоаккхаш йола молхаш лора х'аяз'яьйоаццаше, аптекаша моллаг'чунга йохкаш латтилга. Иштта хила йиш яц! Боарам боацаш цу тайпара молхаш д'лах'ецаро кагирхой наркоманена т'лабуг, массахана дег'ла из дезача х'але оттабу. Цудух'а лаьдало ч'оаг'ла т'лах'ежом лоаттабе беза к'ъастта цу г'улакха. Наркотикаш яхар, ахкен йистег'лолла, х'анз-

х'анз чуг'лоргва-кх ер аьнна хетийташ, лелача сагаца нийсбеш бола болх ба. Х'аь-к'ялца, иманаца цу х'аманга х'ажа, из д'лататта, ший дег'л, сакхетам лорабе низ хул дукхаг'лбарий; бак'да ц'хьац-цабараш, лаьржача к'оаг чу шоаш болхаш латтилга кхетадешше; меттабоаг'лаш, со-вцаш хилац. Х'аьк'ял, низ, иман таац... Воча х'аман никъ хоадабе безар саг ше ва, Дала х'ларанена х'аьк'ял деннад ше леладер кхетаде, х'аьннала, х'арам яхар к'ъа-астаде дезаш ва саг, х'аьта из к'ъоастаде ловш воацар ший ираз доадаьрех, ший вахар х'аччидаьккхарех ва. Ший денош мел унза-ра хургда ховшшехь, юхавала иман таац, дег'ло яхар деш х'авоаг'лачунна. Из ч'оаг'ла унзара х'ама да! Х'анзчул 15 шу х'алха сайна байза ц'хьа дезал дагабехар сона тахан...

Мехкарча ц'хьан моттигера кхычых'а болхаш, лелаш бар уж, йохайшача ц'ла доацаш, воккхаг'лвола воша наркоман хиларах... Т'ехкий ден т'ла ваха, лаьрж'енна юхь йола из ц'хьа дика оамал х'аьгойта г'лерташ хулар, наха юк'е нийсвелча. Юрта йисте лаьтгача яьссача ц'хьан г'ишлон чу бахар уж наьна-ца. Ц'хьан бийсан тишача машина чарх хувца домкрат деха вера царех цаг'л. Ц'хьанна сага х'ама луц шоашта, цудух'а укхаз, гаьна даг'ла ц'ла долча х'аькх'аьаб шоаш, аьлар цо. Гуйран со балха вахалех'а домкрат х'адена, ч'оаг'ла г'ладбаха болаш, баркал аьлар цар. Ц'хьан дийнах'а маькх эцаш тхо латташ, тхона х'алхара ахча д'ладала г'лертар из саги цун вошеи. Т'х'овра кхувш латтача хана, дег'лаца ч'оаг'лдаь г'лалг'ай г'улакх, эздел дар из... Ч'оаг'ла хала дар, наркотикаша царех ц'хьанне вахар до-

хадаь, толхадаь, ираз доадаь хилар, ма ч'оаг'ла к'ъа хетар-кх х'лара дийнах'а из деррига гуш хиннача цар наьнах. Ц'хьа ха яьлча, хезар сона, из цар вош веннав аьнна (Дала гешт долда цунна), х'аьта бисараш кхыча юрта баха д'лабахабар.

Наркотикаш яхар мел доккха во да цар кхетадаьд, аьнна, хет; из во доаржадерашца, хетаргах'а, кхы ц'аккха оаг'лув булларгбац цар. Б'ехача х'аманна духьала лоаттабе безар боккха болх ба тахан! Наркотикашта духьале е еза вай яха плакаташ х'алдеттар а ц'хьа г'улакх да, бак'да тахан боккхача низаца к'овсам лоаттабеш, наьк'аш тедаш, дохадаь д'ладаккха деза вай из зулам юк'ьера. Са г'улакх дац, бала бац, ер са вац яхараш юк'ьера д'ла а даьха, кагирхой лорабеш, царна нийса, ц'ена никъ х'ехаш дола дикаш доаржаде деза вай масса-не. К'юнача сага дег'лаца оашош цу тайпара х'ама зийнадале, лаьамате чехка оарцаг'лбаьнна, х'аде йиш мел яр де деза боккхийчар. Зулам ц'хьаннегара кхычо йомадеш д'ладода, х'аьта вай декхар из цадаржийтар да. Гаргарбараш, ц'лаг'лара нах, дийша нах, новк'остий - берригаш оарцаг'лбаьнна нийс-ве веза тувлвеннар. Б'ехача х'амо вахар толхаделга, ираза никъ хоадабелга, цк'ъа толхадаьр юха меттадоаладе ч'оаг'ла хала долга к'юнабарашта.

Массахана д'ладувца деза кхувш латтарашка ц'лаг'ла дас, нанас, деша баг'лача моттиге х'ехархоша, харцача, Дала х'арам даьча х'аман т'ех'аваьнна д'лавахар дуккхача хозаленех воалилга, ц'хьаккха во бекхам боацаш дусаргдоацилга. Цк'ъа ший юхь йоаяьча сага, т'ех'арла

тешаме саг хинна д'лаотта хала хул наха юк'е. Вай Кхеллача Дала дукха хозаленаш, хам а мах а баь варгвоаца беркат лоаттаду вайна. Б'ехача х'аманцара уйла малха ца йоалийтташ; ший дег'л, сакхетам лорабой, доккхача дикашка кхоачавергва Кхеллачо, ший к'ъахетамца. Вахар довза болалураш-ка, даиман д'ладувца деза х'амаш да уж. Наркотикашца бувзам лелабер, ший ираз доадаь ца леш, шийна гонах'арча наьха ираз доадаь саг ва. Халчаоттабу цо шийна безаш бола нах... лазапе хул уж кхебаьрий денош.

Корта бохабу малар, наркотикаш хержар, нахацара хийраваьнна, ший мел бола гаргара нах, ше везараш д'латетта саг ва. Дала х'аьденна дег'л б'ехача х'аманца толхадар, лазарашка дигар дувца велча, дийца ца валлал доккха во да! Шийца моастаг'лал лаьца саг ва из, ма дарра аьлча. Тахан кагирхой вахаре дукха дикаш да. Деша, шоай нач'ал ч'оаг'лде, дикача балха т'ла д'ланийсбала, дикка гаьнабала аьттув ба цар. Уж х'аллацара т'ех'а, цар шоай ха зех'а йоаерг'йоацаш, дикаш доаржаде, шоай вахар тоаде в'ашт'ех'адаргдолаш; боккха болх ба мехка лоаттабер. Х'аьта цу дерригненна юстарваьнна, дуккха дикаш д'латетта, б'ехача, ираз доадеча, ше халчаоттавеча наьк' т'ла ваьннар; лаьржача, к'лоаргача к'оаг чу ахкен йистера чутоссавенначоа тара ва. Йоккха доак'язал я иштта ший ираз доадар. Гаьнадалда из зулам вайна массанена! Дерригаш оарцаг'лдаьнна, фийла долаш, т'ом лоаттабе беза вай наркоманена духьала, из доаржадеш барий наьк'аш тедаш.

ГалгIайчен атлеташ котбаьлар Севастополе дIайихьача кхетаче

ГIазданаькъан Ахьмад

Укх денешка Севастополе дIахьош йолча Россее Къулбехьен халкый культуран, спорта фестивале, ГалгIайчен спортсменаша шоаш дикача боараме гойтар. Муш дIа-юха озарах йолча яхьашка эггара чIоагIагIа низ болаш хилар МагIалбикера кагий нах. Шоашта духьальэттар вошал долча Дагестанера тоаба яле а, из я цу яхьашка диазза чемпион, укх навкъа аьттув вайгахьа хилар.

«МагIалбика атлеташа шахьара Ди дездеш болча МагIалбика бахархошта тешшаме котало ера, цох доккха совгIат хилар цIай дездеча дийнахьа цигарча бахархошта. Цар гойтар лакха говзал, иштта ший 92 шу дузаш хилар дездеш йола хьамсара шахьар езаш шоаш болга. Цу коталоно къаьгга хьагойт, МагIалбика спортивни Iадаташ дIахо дахаш а дегIадоагIаш а хилар. Цо безам совбоаккхагирхой, керда толамаш даха; цар кхетаду къахьегамо, ший низах тешаш хиларо толамга кхоачавелга», - аьлар «Сердало» газетага тоабак дог лазаш бараша.

МагIалбик йовзаш я мехкдаьттахой шахьар санна, иштта из я къахьегамо, тIема сийлен шахьар. Укхаза ноахалгара ноахалга доалаш, дIахьош да дикача могашала Iадат, спорт езаш хилар. Моттигерча спортсменаша каст-каста хьагойт шоай лакха говзал тайп-тайпарча моттигашка, хьамсарча шахьара сий доаккхаш.

ГОВЬЯВЛЕНИЯ

Утерянный диплом серии Г №377025, выданный ПТУ №1 г. Назрани в 2002 г. на имя Чакхиева Курейша Магомед-Салиевич, считать недействительным.

Утерянный аттестат №00624011654204, выданный СОШ №2 г.Магас в 2025 г. на имя Яндиева Али Ахмедовича, считать недействительным.

Утерянный аттестат №06024005052483, выданный СОШ №1 с. п. Кантышево в 2019 г. на имя Бековой Хавы Курейшовны, считать недействительным.

Илдарха-ГIалий тIарча АТК доакъашхоша кхетаче йир спортсменашца

Габьгенаькъан Мартина

Терроризм яхача зулама духьала къовсам лоаттабе цхьанкхетача Денца ювзаяь кхетаче дIайихьар спортсменашца Илдарха-ГIалий тIарча терроризма духьале лоаттаеца комиссе

доакъашхоша, ОМВД болхлоша, депутаташа, Россее МВД юкъярлен оагIонцарча балха секретара. «Сердалога» из хоам бир шахьарерча администраце зарбан болх лелабеча МутаIаланаькъан Мадинас.

«ФОКее дIайихьача кхетаче кагирхошта дийцар, терроризм яхача бIехача гIулакхо дунен тIа доаржадаьча зуламах, цох хьокхавенна саг ший ираз доадаьрех волга. Интернета оагIонашка лораде дезараш, цу зулама адам тIахьехарашка

ладувгIа йиш йоацилга, нагахьа цу тайпара хIама хоаделча Iаьдалга хоам бе безилга, хьалхадаьккхар къонача тIехьенна. Фуй ца ховш йолча сайташта дIатIа ца вийлача дикагIа долга белгалдир кхетаче», - йоах тхога бенача хоам.

«Фортуна» яхача тоабангара котъяьлар «Реал Шолже»

Габьгенаькъан Мартина

Нохчий мехкарча «Фортуна» яхача футболъни тоабангара котало йихьар «Реал Шолже» яхача командан викалаша. Из

хоам «Сердалога» бир республикерча футболах йолча федераце президента Хьулахой Хаважа.

«15-гIа тур дикка толам ба-

хьаш хилар вай мехкахошта. Шозза гол чуяккха аьттув баьлар Янарсанаькъан Мухьмада ловзара юкье. Иштта белгалбаьлар Пажиганаькъан Тимури Хазанаькъан Муслими.

1:4 йолаш чакхдаьлар ловзар», - йоах тхога кхаьчача хоам. ХьатIадоагIача кIирандийнахьа уж ловза арабаргба Нохчий мехкарча «Чехкар» яхача тоаба.

ГалгIай мехка ах шера дIайихьай 90 спортивни кхетаче

Аькхенаькъан Марем

Хьалхарча ах шера, 90 совгIа спортивни кхетаче дIайихьай ГалгIай мехка тайп-тайпарча боарам тIа - моттигерча а халкъашта юкьерча а. Цига дакъа лаьцад 4 эзар совгIа спортсмена, яхаш, дийцар ГалгIай республикан Кулгалхочун, Паччахьалкхен зарбан болх лелабераша.

ЧIоагIагIа дагахьа йиса хиннарех яр ала лов сона, тIема искусствох йола Хьалхара фестивалъ; эллиний-румий латарах йола Россее Хьалхале, из хетаяь яр Россее турпалхочунна Келаматанаькъан Iалихана; дзюдох йола

Ерригроссийски яхьаш, уж хетаяь хилар Пхьарчанаькъан Мухьмада; вIаший ийнача латара NFL 3 халкъашта юкьера яхь.

ГалгIайчен спортсменаша цу юкъя 180 майдилг яьккхар. Цул совгIа 11 атлета елар «Спорта мастер» яха цIи, хIаьта 167 сагах «Спорта мастералла кандидат» хилар.

«Спорт дегIайоалаяр - тха балха лоархIамеча оагIонах цаI я. Тхо гIерт республикан бахархой вахаре из дукхагIа хилийта», - аьлар ГалгIайчен кулгалхочо Келаматанаькъан Махьмуд-Iаьлас, даьха толамаш белгалдеш.

Кастлуш ГалгIайчено тIаэцаргъя Ерригроссийски ГТО комплекса хетаяь фестиваль, из

ювзаенна я Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа Котало яьккха 80 шу дизарца. Тов бетта 9-ча денгара 15-ча денга кхач-

чалца, республике хургъя Россее тайп-тайпарча мийингашкара, иштта кхыча мехкашкара 43 тоаба.

